

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра української літератури**

**ДИСКУРС ЛІТЕРАТУРНО—ХУДОЖНІХ МАТЕРІАЛІВ НА СТОРІНКАХ
ЖУРНАЛУ «ПРОМІНЬ» (1922-1923 рр.)**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 602 групи

Мельничук Анастасія Андріївна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,

доцент **Попович О.О.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2022 р.

Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.

Чернівці – 2022

АНОТАЦІЯ

Мельничук А. А. Дискурс літературно-художніх матеріалів на сторінках журналу «Промінь» (1922-1923 рр.).

Магістерська робота присвячена дискурсу літературно-художніх матеріалів на сторінках журналу «Промінь». В дослідженні було використано поезію, прозу, літературно-критичну та публіцистичну спадщину українських авторів на сторінках журналу та вперше здійснено їх аналіз. У роботі розглянуто відомості про авторів, поезій, прозових творів, літературно-критичних та публіцистичних матеріалів; відновлено історію виходу журналу «Промінь» (1922-1923 рр.); досліджено хто з дослідників використовував у своїх працях матеріали «Променя»; оцінено внесок письменників та редакторів журналу в процес розвитку української літератури.

Ключові слова: журнал, часопис, «Промінь», поезія, проза, літературна критика, публіцистика, Буковина, Чернівці, І. Пігуляк, О. Вільшина.

SUMMARY

A. A. Melnychuk Discourse of literary and artistic materials on the pages of the magazine «Promin» (1922-1923).

The master's thesis is devoted to the discourse of literary and artistic materials on the pages of the magazine «Promin». The research used poetry, prose, literary-critical and journalistic heritage of Ukrainian authors on the pages of the magazine and analyzed them for the first time. The work examines information about authors, poetry, prose works, literary-critical and journalistic materials; the history of publication of the magazine «Promin» (1922-1923) was restored; it was investigated which of the researchers used the materials of «Promin» in their works; the contribution of the writers and editors of the journal to the process of development of Ukrainian literature was evaluated.

Keywords: magazine, «Promin», poetry, prose, literary criticism, journalism, Bukovyna, Chernivtsi, I. Pigulyak, O. Vilshina.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ЖУРНАЛ «ПРОМІНЬ» У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	
.....	7
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ ІІ. ПОЕЗІЯ.....	16
Висновки до розділу 2.....	32
РОЗДІЛ ІІІ. ПРОЗА.....	34
Висновки до розділу 3	48
РОЗДІЛ ІV. ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА Й ПУБЛІЦИСТИКА.....	
.....	50
4.1 Літературна критика.....	50
4.2 Публіцистика	52
Висновки до розділу 4	58
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Журнал (франц. journal від jour - день) - періодичне друковане видання, яке містить статті й матеріали з різних суспільно-політичних, наукових, виробничих та інших пишань, публікує літературні та публіцистичні твори, літературно-критичні праці, ілюстрації та фотоматеріали.

На відміну від газет, спрямованих на оперативну інформацію, журнали дають змогу більш детально й за більш значні терміни охопити події суспільного, політичного, культурного та наукового життя. Вміщують наукові статті, художні твори великого обсягу.

Журнал - носій аналітичної, фундаментальної інформації.

Періодичні видання відображають загальний стан на певному етапі розвитку літератури в загальному й слугують джерелом вивчення історії літератури та літературної критики в майбутньому.

Літературно-художня періодика завжди була носієм національної ідеї, виступала засобом пробудження патріотичних почуттів об'єднувала громадян довкола спільної мети — здобуття незалежності української держави.

Таким чином, актуальність теми дослідження полягає у теоретичному вивченні періодичного видання «Промінь», який виходив у світ на початку 20-х рр. XX століття у Чернівцях.

Після Першої світової війни 1918 рр. Буковина опинилася під владою Румунії. Залишаючись на ґрунті національної єдності зі всім українським народом, українське населення Буковини це своє становище визначило, в першу чергу, у захисті власних національно-культурних інтересів та прав, як національної одиниці. Одним з виразників цього становища була національна преса.

Початок XX ст. характеризувався активізацією боротьби українців за свої права, створенням різноманітних громадсько-культурних організацій, що відіграли провідну роль у згуртуванні краян, підвищенні їх національної свідомості. Високий рівень останньої підтвердився, коли буковинці долучилися до національно-визвольних змагань 1920-х років.

У часи панування боярської Румунії українці Буковини не втрачали надії на вільне і достойне життя на рідній землі, не помежованій кордонами, однак національні процеси після 28 червня 1940 року, вступу радянських військ, були рішуче згорнуті.

Таким чином, історично окреслене півстоліття є особливою порою в житті Буковини, вартою пильнішого і всебічнішого розгляду.

Через цензурні перепони та брак коштів на початку ХХ століття періодичні видання виходили несистематично.

Визначимо, які номери журналу «Промінь» та за які роки є у відділі рідкісної книги Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету: за 1922 р. є доступними такі номери: № 1, № 3, № 7-8, № 11-12; за 1923 р. — №1, № 2, № 3-4, № 5-7.

Мета дослідження: проаналізувати поезію, прозу, літературно-критичну та публіцистичну спадщину українських авторів на сторінках журналу «Промінь» (1922-1923рр.) і дізнатися більше про авторів та про часопис.

Завдання:

- виявити, систематизувати та проаналізувати поезію, прозу, літературно-критичні й публіцистичні матеріали на сторінках журналу;
- розглянути відомості про авторів поезій, прозових творів, літературно-критичних та публіцистичних матеріалів;
- частково відновити історію виходу журналу «Промінь» у світ;
- встановити хто з дослідників використовував у своїх працях матеріали «Променя»;
- оцінити внесок письменників та редакторів журналу в процес розвитку української періодичної літератури.

Об'єкт дослідження: журнал «Промінь» (1922-1923 рр.).

Предмет дослідження: поезія, проза, літературно-критичні та публіцистичні матеріали на сторінках журналу.

Новизна роботи: вперше здійснено спробу комплексно проаналізувати художні (поезія, проза) твори, літературознавчі та публіцистичні матеріали

Методи та їх реалізація у роботі: філологічний метод— це один із основних методів літературознавства, який спрямований на вивчення тексту, його ретельний опис та узагальнення проаналізованого. Реалізація полягає у опрацюванні художніх творів та літературно-критичних праць, вміщених у журналі «Промінь» (1922-1923 рр.).

Соціологічний метод — це метод, який дозволяє проводити аналіз літератури у зв'язку з суспільними умовами. Реалізація полягає у з'ясуванні умов розвитку періодичного видання «Промінь» (1922-1923 рр.).

Історико-культурний метод— суть методу полягає у вивченні зв'язку культурних умов з літературою. Реалізація полягає у тому, що у художніх творах, які представлені на сторінках буковинського журналу «Промінь» (1922-1923рр.) , відображено події, які відбувалися, коли Буковина була під владою Румунії. Формальний метод — це метод, який дозволяє встановити частоту, з якою виходили періодичні видання. Реалізація полягає у необхідності встановити систематичність виходу періодичного видання «Промінь» (1922-1923 рр.).

Біографічний метод — реалізація: оскільки, переважна більшість письменників, твори яких надруковано у журналі «Промінь» (1922-1923 рр.), є регіональними та маловідомими за межами Буковини, то необхідно подавати їхні короткі біографічні відомості.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, підрозділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи — 67 сторінок.

Розділ І.

ЖУРНАЛ «ПРОМІНЬ» У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Літературно-художня та наукова періодика віддзеркалює всі події суспільно-політичного та культурного життя. Вона розвивається невіддільно від літературного процесу.

Значення української періодики в духовному самоствердженні народу важко перебільшити. На кожному з етапів історико-літературного процесу 19-20 століть літературно-громадська преса не тільки пропагувала художню творчість, а й виконувала функцію популяризатора громадсько-політичної думки, нових філософських ідей, наукових досягнень, мистецьких рухів.

Необхідно пам'ятати, що Буковина до 1940-го року була під окупаційною владою Румунії. Саме в той час, коли буковинські землі були уярмленими в румунський гніт, у Чернівцях та всіх тодішніх повітових центрах, підвладних Румунії, було створено спеціальну комісію із трьох секцій: культурна, фінансова та секція безпеки. Але попри всі утиски українці Буковини продовжували боротися за свої справи і відновлювали та відкривали нові видавничі органи, здебільшого це були саме журнали.

Активними співробітниками періодичного видання «Промінь» були: Остап Вільшина, Корнило Ластівка, Дмитро Геродот, Микола Марфієвич, Іван Бордейний, Іван Пігуляк.

«Промінь» — літературно-науковий журнал, що виходив у Чернівцях у 1922 – 1923рр. за редакцією Івана Пігуляка.

У періодичних літературно-художніх виданнях того часу значне місце займали статті з питань теорії літератури, історії та критики сучасного літературного процесу. Друкувалися матеріали про зарубіжну літературу, рецензії, огляди тощо.

У 1922 – 23рр. на Буковині передплата журналу «Промінь» на рік коштувала 100 румунських леїв, а щомісячна — 6 леїв; у Галичині — 12500 польських марок; у Америці та Канаді — 1 долар або 5 швейцарських франків.

Видавався журнал у друкарні «Астра». Кожен номер журналу розпочинався редакційною статтею від редакції.

Крім місячників, видавалися і річники. Один з них вийшов 1922-го року під номерами 11-12 (листопад — грудень). Іноді, в одному журналі містилося одразу 3 номери за 3 місяці. Редакція «Променя» відстежувала всі літературні та культурні події Буковни.

Редактор «Променя» І. Пігуляк залучав до співпраці у журналі молоді творчі сили, які в подальшому захищали та популяризували українське слово та брали активну участь у духовному збагаченні Буковини.

У 1923 р. змінив «Промінь» двотижневик під назвою «Життя», який видавав та редагував Комітет українського студентства.

Впродовж всього свого існування журнал «Промінь» змінювався за змістом та за обсягом друкованих матеріалів.

У 1934—1937 рр. виходила тижнева газета молоді під назвою "Самостійність" з додатком сатирично-гумористичного листка під назвою "Чортополох". Врешті, заслуговує згадки ще один орган, що здобув поважне місце. Це був журнал для дітей під назвою "Українська Ластівка", що почав виходити в Чернівцях з січня 1933 р.

Журнал редагувала молодь, а саме студенти, які й були майбутнім нації. Студентство 20-30-х років завжди було хоробрим, освіченим, ідейним і завжди сприяло духовному піднесенню свого народу та своєї культури.

У журналі «Промінь», редагованому Комітетом молоді, порушувалися, як загальні, суспільно-політичні теми так і проблеми молодіжні, студентські.

Вважаємо доцільним звернутися до дослідників буковинських видань минулого, які водночас доносили творчість письменників буковинського краю читачам.

У наш час потреба дослідження історії української журналістики зросла як ніколи, адже без об'єктивного вивчення періодики минулого не можна мати цілісного уявлення про літературний процес в Україні. Особливої уваги потребують регіональні видання першої половини ХХ століття, які виходили у світ на роз'єднаних українських землях. Так Буковина перебувала в 20-30-х роках під владою королівської Румунії. Окрім того, в часи румунської окупації буковинці мали можливість читати кільканадцять видань, які з'являлися на світ по кілька місяців, а далі заборонялися цензурою з ідейних міркувань.

Румунія вимушена була йти на певні уступки щодо національно-культурних вимог українців. Було дозволено відкрити «Буковинську печатню» (в часи австрійського панування це була друкарня «Руська Рада»), «Українську народну книгозбірню», товариство «Українська школа» тощо. З 1921 року у Чернівцях поновлено видання часопису «Каменярі».

Отже, треба зазначити, що на Буковині виходило три журнали під однією і тією ж назвою – «Промінь». Перший (двотижневик) був органом українського вчительства Буковини, виходив у Вашківцях упродовж 1904-1907 років. До редакційного комітету входили українські педагоги і водночас письменники краю – Є.Ярошинська, К.Малицька, І.Синюк, І.Бажанський, І.Карбулицький. Художні твори у цьому часописі мали особливе місце, але це тема окремого дослідження.

Активну участь у виданні взяли чернівецькі студенти І.Дудич, В.Буцура, І.Пігуляк та ін., які згуртували довкола журналу майже всі молоді творчі сили Буковини.

Видавці з повагою ставилися до літературних традицій Буковини, особливо до творчості Ю.Федьковича, С.Воробкевича та Ольги Кобилянської. До останньої зверталися з проханням допомогти журналові своїми творами для публікації.

Кошти на видання журналу йшли від передплатників, меценатів. Їхні списки оприлюднювалися постійно. Обсяг видання сягав два друковані аркуші. У світ з січня 1922 р. по липень 1923 р. з'явилося 13 випусків журналу, у т. ч. чотири

випуски здвоєних чисел і останній потроєний. Нумерація сторінок була наскрізною упродовж року.

Докладну інформацію про «Промінь» зробив у радянську добу О. Романець у статті «Великий Жовтень і літературне життя Буковини», що вміщена у збірнику «Цвіт культури розвивається» (Чернівці. 1961. С.19-20). Із зрозумілих причин стаття була дещо заідеологізована на догоду системі, але вона цінна фактичним матеріалом. Ширше коло українських читачів довідалося про існування чернівецького «Променя» із цієї ж статті, яка в 1966 році дещо стисліше була вміщена у книзі «Літературна Буковина» (автори О. Губар, С. Дігтяр, О. Романець, Л. Чернець), що вийшла у київському видавництві «Дніпро» 1966 року. О. Романець у тодішніх умовах не міг назвати усіх імен авторів журналу, бо частина з них заборонялася державною системою. Окрім О. Романця, до журналу «Промінь», 50-60-х рр. минулого століття, зверталися Ф.Погребенник та А. Коржупова.

Особливої уваги заслуговує праця Аркадія Жуковського, Дениса Квітковського та Теофіла Бриндзана «Буковина. Її минуле і сучасне», видана 1956 року у Парижі — Філадельфії — Детройті, а 2021 року перевидана в Чернівцях. На перевидання книги дала дозвіл І. Жуковська, донька А. Жуковського, яка живе у Парижі.

Про журнал «Промінь» у цій праці написано таке: *«[це] був солідно редагований, гуртував відповідне числонадійних молодих письменників і своїм змістом сприяв духовному зростанню українців Буковини. Позитивне значення цього журналу полягає і в тому, що він не обмежувався Буковиною, а зумів закликати до співпраці визначних письменників інших українських земель та обслуговувати українців також поза Буковиною»* [15, с.636].

Ініціатором перевидання став П. Колядинський, кандидат географічних наук та директор «Чернівецького екскурсійного бюро». Праця стосується не лише письменницької діяльності на теренах Буковини, а також й історії рідного краю. Книга є в електронній бібліотеці на сайті «*Diasporiana*» та наявна у Муніципальній бібліотеці імені Анатолія Добрянського.

На жаль, аж до 90-х років XX століття про часопис «Промінь» майже не згадувалося.

У дослідження періодичних видань Північної Буковини зробив М.М. Романюк. Саме його дослідження є найновішими і найповнішими.

М. М. Романюк — український історик, журналіст. Директор Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника Національної академії наук України, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор.

У науковому доробку М. Романюка віднаходимо кілька праць, присвячених періодичним виданням Буковини:

1. «Українська преса Північної Буковини (1870–1918 рр.)»;
2. «Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.)»
(написана у співавторстві з М.Галушко);
3. «Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя (1870–1940 рр.)».

У працях ми знаходимо окремі розділи та підрозділи, присвячені журналові «Промінь» (1922-1923 рр.).

М. Романюк коротко описує двадцять років минулого століття в Україні, які були першими роками відбудовчого періоду, роками нової економічної політики, одним з актів якої став дозвіл у листопаді 1921 року на роботу приватних видавництв. Цей час був визначальним у становленні всіх українських літературних і мистецтвознавчих журналів.

М.Романюк звертає увагу на те, що доки книговидавнича справа не запрацювала на повну потужність, журнали були оперативними інформаторами в різних галузях науки, техніки, мистецтва. На сьогодні періодичні видання тих років є невичерпним джерелом для дослідників: істориків, літературознавців, мовознавців, фольклористів, культурологів.

Окремо М.Романюк пише, що вся українська преса раз у раз наражалася на утиски – те саме видання часто мусило змінювати назви чи відповідального редактора, або припиняти вихід у світ на деякий час. Тому для західноукраїнської

преси характерна велика кількість недовготривалих часописів, а в існуванні довготривалих були довші чи коротші перерви.

Особливу увагу М.М. Романюк звертає на те, що літературна періодика 20 – 30-х років ХХ ст. на західноукраїнських землях – як складник національної журналістики і чинник розвитку національної літератури – є важливим джерелом вивчення тогочасного українського літературного процесу.

Розуміння духовного й суспільно-політичного контексту доби неможливе без аналізу літературної преси: преса зафіксувала літературні факти в процесі їх творення.

Сьогодення вимагає всебічного й ґрунтовного аналізу кожного періодичного видання, введення у науковий обіг усіх джерел, які сприяли б вивченню історії розвитку національної української преси і національної літератури. М. Романюк зауважує, що *« у важких суспільно-політичних умовах, які склалися на початку ХХ ст. у Галичині, на Буковині та на Закарпатті, преса була важливим чинником, що впливав на розвиток національного культурного, насамперед літературного життя »* [97, с.85].

20–30-ті рр. ХХ ст. характеризуються зростанням наукового інтересу публіцистів, літераторів, істориків до проблем розвитку національної літератури та функціонування української преси. У тогочасних періодичних виданнях постійно друкувалися огляди української преси та літературного життя, виходило чимало розвідок, присвячених аналізу тодішнього культурного, насамперед літературного процесу.

На Закарпатті та на Буковині значну увагу літературним питанням приділяли молодіжні часописи: література в цих виданнях посідала головне місце.

У праці «Українські часописи Північної Буковини (1870-1940 рр.), написаній у співавторстві з М. Галушко, детально описано розвиток літературного життя на Буковині, який насамперед пов'язаний із виходом часописів, зокрема із виходом журналу «Промінь».

М. Романюк та М. Галушко звертають увагу на те, що у 20-х рр. минулого століття саме навколо журналу «Промінь» та часопису «Українська ластівка» гуртувалися молоді митці.

М. Романюк та М. Галушко зауважують, що у буковинському літературному процесі можна виділити два періоди: перший період пов'язаний із виходом журналу «Промінь» (1921, 1922–1923 рр.), другий – із часописом «Самостійна думка» (1931-1937 рр.)

«Промінь» як літературний місячник об'єднав на початку 20-х рр. молоді літературні сили, покликані до життя національно-визвольною революцією. Активними співробітниками видання були Остап Вільшина, Корнило Ластівка, Дмитро Геродот, Микола Марфієвич, Іван Бордейний, Іван Пігуляк.

Журнал містив у собі оригінальні твори відомих та молодих письменників, переклади з інших мов, наукові статті з історії української літератури, огляди літературних здобутків, критику й бібліографію.

М.М. Романюк звертає увагу на те, що буковинський журнал «Промінь» посідає чільне місце серед літературно-критичних журналів, але через цензурні перепони та брак коштів на початку ХХ століття періодичні видання виходили не систематично.

Звертає увагу на чільне місце «Променя» серед періодичних видань ХХ ст. і Степан Кость у своїй праці «Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика. Книга перша)» [5].

Автор наголошує, що *«журнального типу видань, окрім “Променя” (1921-1923 рр.), не було. Цей літературно-науковий журнал видавав Комітет молоді. Тут вміщували твори українських письменників, статті з української історії та літератури і з інших галузей науки»* [49, с.43].

Досліджуючи періодику Буковини першої пол. ХХ ст., С.Кость акцентує увагу на тому, що *«двадцять роки на Буковині – це роки виживання. Окрім пробільшовицьких, радянофільських видань і тих, що були органами румунських політичних партій, виходили ще українські видання – “...так звані “незалежні видання”, без ясного обличчя, без політичної чи якоїсь іншої програми. Мали ці*

“незалежні газети” одну-єдину мету: не дати завмерти українському писаному слову!» [49, с.43]. Саме таким незалежним виданням і був журнал «Промінь».

Микола Богайчук у словнику-довіднику «Література і мистецтво Буковини в іменах» неодноразово згадує журнал «Промінь», оскільки значна частина буковинських письменників першої пол. XX ст. друкували свої твори саме у цьому часописі.

У контексті порушеної теми необхідно згадати і про хрестоматію «Письменники Буковини», за редакцією Б. Мельничука та М. Юрійчука, і про М. Іванюка «Літературно-мистецька Вижниччина».

Зосередимо увагу на хрестоматії «Письменники Буковини», а саме на першій частині. У ній вміщено невеликі за обсягом розвідки дослідників, здебільшого Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

До першої частини цієї хрестоматії входять твори 29-ти українських письменників Буковини другої половини XIX- першої половини XX століття. Ця книга призначена не лише для студентів чи викладачів, а й для тих, хто хоче краще пізнати, багату на талановитих письменників Буковини.

У 2006 р. Богдан Мельничук видав книгу «О.Вільшина. Я — син вільного роду». У вступній статті упорядник видання надав інформацію про короткий земний шлях письменника, схарактеризував його художню, літературно-критичну творчість і, зокрема, працю у «Промені».

Через два роки після виходу книги «Я – син вільного роду», у 2008 році на честь письменника Остапа Вільшини в Чернівцях було названо його іменем вулицю, а в Рогізні, де він народився, зусиллями громади встановлено пам'ятник роботи відомого буковинського скульптора Володимира Гамалія.

Висновки до розділу 1

На жаль, праць, у яких описано розвиток періодичних видань саме на Буковині обмаль, тому і журнал «Промінь» залишається досі малодослідженим.

Перші спроби у дослідженні часопису були зроблені ще у 50-60-х рр. минулого століття. Виокремлюємо праці А. Коржупової, Ф. Погребенника та О. Романця. Серед найповніших досліджень 50-60-х років чільне місце посідає дослідження Д. Квітковського, Т. Бриндзана та А. Жуковського «Буковина. Її минуле і сучасне».

На жаль, аж до 90-х рр. XX століття ґрунтовних праць про періодичні видання Буковини немає.

Уже в 90-х рр. минулого століття з'являються дослідження М. Романюка, які можемо вважати одними із найповніших на найґрунтовніших:

1. «Українська преса Північної Буковини (1870–1918 рр.)»;
- 2«Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.)»
(написана у співавторстві з М.Галушко);
- 3.«Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя (1870–1940 рр.)».

У працях ми знаходимо окремі розділи та підрозділи, присвячені журналові «Промінь» (1922-1923 рр.).

До «Променя» (1922-1923 рр.), на початку 2000-х рр., зверталися Б. Мельничук, М. Юрійчук. Матеріали часопису було використано під час укладання хрестоматії «Письменники Буковини» та книги «Остап Вільшина. Я — син вільного роду».

Отже, опрацювавши матеріали, вміщені у працях дослідників, можемо зробити висновок, що журнал «Промінь» посідає чільне місце серед періодичних видань не лише на Буковині, а й у всій Україні, але й досі залишається недослідженим.

Розділ II.

ПОЕЗІЯ

Наприкінці XIX – у перші десятиліття XX століття художня література в Україні розвивалася в річищі національного літературного процесу взагалі, їй так само були притаманні ті ж злети й падіння, ті ж загальнодемократичні й гуманістичні засади.

XX століття для української літератури — дуже плідна пора, яка дала українській культурі багато талановитих митців і геніальних творів.

У 1922 – 1923 рр. свої поезії на сторінках журналу «Промінь» публікували такі письменники: Остап Вільшина, Марійка Підгірянка, Микола Марфієвич, Панас Зірка, Корнило Ластівка, Клим Поліщук, Василь Лімниченко, Тарас Правдолюб, Юрій Дараган, Іван Звенигородський, Антін Павлюк, Лавро Миронюк, Дмитро Геродот, Дмитро Макагон, Володимир Купченко та багато інших поетів.

Серед найактивніших співробітників журналу був молодий письменник Остап Вільшина. За своє таке коротке життя він багато написав і поетичних творів, і критичних матеріалів.

Народився 14 серпня 1899 р. у м. Чернівці (Рогізна) в родині бідного ремісника. Сім'я Пентелейчуків була доволі великою. Було аж 13 дітей, але через голод та хвороби більшість померла. Залишилося лише 5 дітей: Юрій, Іван, Фрозіна, Дмитро та Домка.

Здобувши початкову освіту в сільській школі, далі Юрій вчиться у Чернівецькій вчительській семінарії, утримуючи сам себе репетиторством та іншими підробітками.

У 1917 році Остапа Вільшину мобілізували й австрійського війська та відправили на італійський фронт. Восени 1920 року його забирають у румунську армію, звідки письменник втікає.

У 1921 р. одружився з Парасковією Герман.

У 1922 р. він повернувся у своє рідне село, а у 1923 р. разом з дружиною мешкав у селі Усть – Путилі. Зокрема, в Ужгороді кілька місяців працював в «Комітеті українських збігців».

З Парасковією вони познайомилися ще у 1919 р. , коли вона була вчителькою народної школи .

Пізніше про це писала і сама Парасковія в своїх спогадах. Зокрема, про чоловіка писала, що він був дуже хорошою людиною, багато писав і читав. Принагідно згадаємо про молодшого брата Остапа Вільшини — Дмитра Пентелейчука , який писав про брата так : *«Ми з братом були приблизно одного віку, то й подружилися особливо, хоч рівень в освіті давався взнаки. Близьким мені був його характер: м'який, податливий, та у суперечці — запальний, наступальний. Із домашньої роботи любив брат поратися біля садовини. Любив товариство, умів жартувати і веселитися»* [72, с.3-4].

У жовтні 1921 року важка недуга на сім місяців приковує до лікарняного ліжка.

У лютому 1922 року військовий трибунал румунської влади оголошує його розшук.

Помер письменник в місті Чернівці (Ленківці) 14 травня 1924 року від легеневої недуги. Про його смерть і похорон пізніше писав відомий буковинський громадський і політичний діяч , журналіст — Іван Стасюк.

Писав він так: *«Не був це похорон Великого Сина 40-мільйонного народу. Бо величавість похорону різнилась від звичайного тим , що тіло супроводжувало двоє священиків: тамошній сільський і о. Халус із Білої , хор , що складався з міщанських молодих людей і молодців «кандидатів інтелігенції» , що носять у своєму серці любов і повагу до рідного ...»* [72, с.5-6].

Хоча життя і не було поблажливим до Вільшини у своїй поезії він його прославляв.

О. Вільшина любив рідну землю і навіть його вірші для дітей були сповнені патріотизмом. Любов'ю до рідної землі просякнута поезія «Моліться, діточки, сьогодні...»:

*«Моліться , діточки , сьогодні,
 Моліться в сей святочний день!..
 Моліть, щоб сила та Господня
 Розбудила в вас любов-огень
 До рідного Краю-Народу
 Й до тих нам рідних так могил,
 В яких так много за свободу лягло буйних Вкраїни сил... -
 Моліться, діточки, сьогодні!..» [72, с.12].*

Такими ж патріотичними були і вірші Остапа Вільшини для дорослих.

Українська література завжди була тісно пов'язана з національним буттям народу. Особливо міцніли ці зв'язки в революційну чи перехідну добу, коли між новим та старим точилася боротьба не на життя, а на смерть. Йдеться про першу третину ХХ століття. Тоді гостро постали проблеми гуманізму, сенсу життя людини, свободи, прогресу і справедливості.

У пореволюційні роки культура українського народу, мова якого в переслідувалася впродовж кількох століть, зазнавала жорстоких заборон.

Юрій Пентелейчук, який був відомий у письменницьких колах як Остап Вільшина, є автором ліричних і громадянських віршів, невеликих творів для дітей («Над колискою», «Моліться діти»), переспівів «Поет» та «Баядера» з Рабіндраната Тагора – великого індійського письменника, поета і композитора.

Кращі твори О. Вільшини виражають протестний дух проти поневолення рідного краю.

Цей протест виражений у вірші «Над колискою», що надрукований у журналі «Промінь» за 1923 р. (№ 3-4):

*«Тебе ж, Всесильний, я молю:
 Ти мому сину, Боже,
 У груди ненависти налий на все,
 що нам вороже!» [19, с.93]*

Перший вірш О. Вільшини «Молитва», датований 1920 р., а останній вірш «Веснянка» 1923 р.:

*«Іде весна. Народе мій,
 Німий не стій! Весні радій!
 Хай гине сум,
 Хай гине біль!
 Під весни шум
 До рідних піль
 Спіши й ори свій переліг,
 Щоб марно час цей не пробіг!» [72, с.16].*

Між першим та останнім віршем О. Вільшина написав ще приблизно 80 поезій.

Найбільш насиченими й інтенсивними в художньому плані були кілька останніх років земного буття письменника, що припали на часи опісля Першої світової війни.

Остапа Вільшину захопив крутіж історичних подій війни, румунської окупації, визвольних змагань; цей автор витримав випробування чужиною та в'язницями, збагатився духовним спілкуванням з Августином Волошином, Василем Пачовським, Марійкою Підгірянкою, іншими літературними особистостями.

Починаючи з 1920 року, твори письменника з'являлися в періодичних виданнях: «Промінь», «Каменярі», «Поступ», «Воля», «Український голос», «Свобода», «Життя», «Український скиталець».

Варто згадати і про переспіви О. Вільшини з індійського поета Рабіндраната Тагора, яким, як відомо, захоплювалася і О. Кобилянська.

У журналі «Промінь» за 1922-1923 рр. були надруковані такі переспіви Остапа Вільшини з Рабіндраната Тагора «Поет», «Баядера», «Пісня орача». Окрім переспівів, на сторінках журналу надруковано й поезії О. Вільшини: «Ой чого ж ви засмутились?..», «Над колискою», «Смерека. (В забудь М. Підгірянці)»

Розглянемо кожну поезію О.Вільшини, щоб окреслити ідейно-тематичне спрямування поетичної творчості.

«Смерека. (В незабудь М. Підгірянці)» — надруковано в журналі «Промінь» за 1922 р. (№ 9-10). У цьому вірші О. Вільшина пише про важку жіночу долю:

*«... Нащо ж ти дав, Боже, струнку мені вроду,
Як долю дав — мачуху злючу?!..
О весно чарівна, у квіти прибрана,
Яка ж ти для мене далека!..
Так зрана до ночі, а з ночі до рана
Все тужить у горю смерека...»* [26, с.228].

Марійка Підгірянка (Марія Омелянівна Ленерт) — українська письменниця, педагогиня, писала переважно для дітей. Крізь її поезію наскрізною лінією простягується мрія про світле майбутнє. Ця «мрія» і стала мотивом її творчості.

У 1906 р., перебуваючи на Косівщині, написала вірш «Смерека», від якого відштовхнувся Остап Вільшина у своєму творі «Смерека. (В незабудь М. Підгірянці)».

Письменник зустрічався з М. Підгірянкою під час вимушеного перебування на Закарпатті.

«Ой чого ж ви засмутились?.. В день 35-х роковин смерті співця гуцульських гір Юрія Федьковича» — це поезія, що надрукована в журналі «Промінь» за 1923 р. (№ 2). Поштовхом до написання стала анонімна стаття до 35-річчя смерті Юрія Федьковича, надрукована у «Промені»:

*«... Тридцять і п'ять літ минає
Як гріб зимний покриває
Нашу славу, гір співця!..»* [20, с.36].

«Пісня орача (За Мораксом)» надрукована в журналі «Промінь» за 1923р. (№ 1).

Рене Моракс — представник романдської літератури французькою мовою. «Поет» і «Баядера» — переспіви з Рабіндраната Тагора.

Остапові Вільшині імпонували поетичні твори Тагора. Він, як і Р. Тагор, вважав, що митець мусить доносити людям правду через власну творчість. Властне, цю точку зору простежуємо у переспіві «Поет»:

*«Для всіх я потрібний... Й не смію думати,
Що вечір вже... Й зморшки зорали чоло! —
Мені призначено все в піснь виливати —
Й нехай там мій волос вкриває срібло» [22, с.47].*

Майже одночасно з Остапом Вільшиною до Тагора апелював Павло Тичина у вірші «Вітер з України» (1923 р.).

Обидва переспіви Остапа Вільшини надруковані в журналі «Промінь»: Поет. //1923. № 2.; Баядера //1923. № 5-7.

Помітним є і певний перегук віршів О. Вільшини з творчістю В. Кобилянського. Вірші О. Вільшини та вірші В. Кобилянського мають дещо спільне і в ідейному задумі, і в тому, як цей задум втілено.

XX століття для української літератури — дуже плідна пора, яка дала українській культурі багато талановитих митців і геніальних творів. Мистецькі пошуки цілої плеяди молодих письменників хоч і знаходяться на різних полюсах ідейно-естетичних уподобань літератури 20-х рр., однак об'єднуються на основі характерних для цієї епохи принципів змалювання людини й світу.

На сторінках журналу «Промінь» друкували свої твори письменники відомі у всій Україні.

Наприклад: у 1922 -1923 р. у «Промені» двічі друкується згадана вище Марійка Підгірянка. Надруковано такі її поезії: Так. Я плакати буду із болю (1922 р., № 1) ; Зима в Карпатах (1923 р., № 3-4).

*«Так. Я плакати буду із болю,
Але сльози мої вогнянні.
Мої сльози заіскряться в полю
І палитимуть серця в броні» [86, с.9].*

Твір нагадує іскристе слово Лесі Українки, адже він написаний в 1920 році, коли українці поневолених земель сподівалися на возз'єднану державу. Це не був розпач поетеси, а за своїм змістом, художністю вірш був суголосний добі боротьби.

На сторінках «Променя» друкувалися поезії Миколи Марфієвича, відомого поета з Буковини.

Микола Марфієвич народився 30 березня 1898 року у селі Іспас, нині Вижицький район Чернівецької області.

Родина Марфієвичів була бідною, але попри все дбала про освіту сина.

Після закінчення народної школи Микола Марфієвич продовжив навчатися вже в Чернівцях, а саме в Чернівецькій вчительській семінарії.

Як і більшість юнаків, Миколу Марфієвича не оминула й Перша світова війна. Він опинився на італійському фронті, але попри складні умови йому вдалося вижити та повернутися на Буковину напередодні однієї з найзнаковіших подій в історії краю. 3-го листопада 1918 року у Чернівцях відбувається Народне віче і Микола Марфієвич стає активним учасником всіх пов'язаних з Народним вічем подій та допомагає творити дивовижну історію рідного краю.

Микола Марфієвич долучився до співпраці із журналом «Промінь», що виходив 1922 року. У часописі Микола Марфієвич умістив уривок з власної поеми «Галата», про повстання у листопаді 1919 року вояків стрілецького полку румунської армії:

«...Аж ось одного дня по кичерях, по грунях,

Як вихор, рознеслась недобра новина:

Наїхали в село озброєні румуни.

Чого потрібно їм? Чого? Невже війна?..» [69, с.201].

Окрім того, в поемі відчутна класова нерівність:

«...У розкошах пани, а в найманих підвалах

Робочого сім'я несе важкий тягар.

Такі закони тут сатрапів генералів:

Тюрма — для бідняків, палати — для бояр» [69, с.201].

У цей же час у Чернівцях виходять поезії, написані М. Марфієвичем у 1922р.: збірка поезій «Між верхами» та поодинокі вірші «Квіти», «Могила німа і студена...».

Поезію «Могила німа і студена» письменник присвятив Арсенові Мандрику. На жаль, встановити хто він не вдалося:

*«Могила німа і студена
з похилим хрестом без вінця,
а в нім похоапли Арсена,
сильного героя-борця...» [71, с.90].*

Микола Марфієвич помер 2 вересня 1967 року в Києві.

З поезії «Могила німа і студена», можемо зробити висновок, що Микола Марфієвич у своїй творчості порушував важливі та злободенні теми.

Зі сторінок «Променя» постав талановитий український письменник, фольклорист та етнограф — Корнило Остапович Ластівка, який у літературі виступав під псевдонімом Вернигора—Вірленнко.

Корнило Ластівка — один із видавців журналу “Промінь” (1921, 1922-1923 рр.). Співробітник видань “Час”, “Самостійна думка”, “Самостійність”.

Корнило Ластівка народився 30 грудня 1893 р. у с. Горошівці, тепер Заставнівського району Чернівецької області. Закінчив теологічний факультет Чернівецького університету (1922), був священиком у селах Буковини. Батько подбав про те, щоб дати синові гідну освіту. Він спершу займався з вчителями приватно а потім вчився у гімназіях Чернівців та Кіцманя.

У Кіцманській гімназії юний Корнило Ластівка познайомився з Миколою Равлюком, автором підручників з української мови та вчителем україністики. Саме завдяки Миколі Равлюку Корнило Ластівка досягнув творчість Тараса Григоровича Шевченка. Про це писав пізніше і сам Корнило Ластівка.

Навчання Корнила Ластівки трагічно перервала Перша світова війна.

З початком тієї кривавої навали юний Корнило Ластівка опинився у війську і змушений був поневірятися на заході Австрії та Угорщини. Восени 1915 року він повернувся на рідну Буковину, але спокійно жив він недовго. У 1918 році Північна Буковина опинилася під окупаційною владою Румунії і Корнила Ластівку заарештовують та через брак доказів відпускають.

Почав друкувати свої твори ще в студентські роки у чернівецьких і львівських виданнях, згодом у часописі «Українське слово» (Париж).

У 1941 році переїхав до Відня, де продовжив етнографічно-фольклористичну та літературну діяльність.

Корнило Ластівка є автором нарисів і повістей «Відірвані листки» (1968), праці «Північно-буковинські гагілки» (1936), монографії «Основи українських календарних обрядів» (за життя не друкувалася).

У 1930-і роки підготував романи «По втраті батьківщини» та «Біла мрія», доля яких невідома.

Помер митець 1975-го року.

У журналі «Промінь» надруковано такі його поезії: «На білім листку берези» (1922 р., № 3); Кохання (1922 р., № 11-12); Плач Єремії (1923 р., № 3-4); І я зажив серед пустині... (1923 р., № 5-7).

У жанрі поетичної драматургії Корнила Ластівку вважають не менш талановитим, ніж Лесю Українку.

Можемо виокремити його драматичний етюд «Плач Єремії», у якому бачимо трагічне становище України, розділеної після поразки у національно-визвольних змаганнях 1917-1920 рр. чотирма державами.

Аналізуючи цей драматичний етюд, ми помічаємо, що автор звертається до Книги Книг і прирівнює українців до ізраїльського народу:

*«В неволі вже народ святий Сіону...
Усе святе столочене, стоптане,
Усі скарби забрали вороги...» [59, с.80].*

Відчутним є ставлення Корнила Ластівки до поневолювачів рідного краю:

*«О, горе, горе ,вам ,усім катам!
Усі погинете самі в неволі.
Це мої сльози спадуть вам на душу .
Єгова вам пімстить за наше горе
І за оці святі руїни!!» [59, с.80].*

Розглянемо поезію Корнила Ластівки «І я зажив серед пустині...», у якій автор звертається до Бога і скаржиться на свою самотність та важку долю людей:

*«... І я зажив серед пустині —
 Далеко світ, далеко люде.
 Сиджу в тісній я домовині,
 Розпука давить мої груди.
 І хочу сильно закричати
 До зір далеких, ген, за хмари:
 «Великий ти, стоїш на чати,
 А на землі — невинні кари.
 Стоїш, Великий, на сторожі —
 А тут вампірі кровцю точуть.
 Ми на землі мов в огорожі —
 А нас кати добити хочуть!...» [56, с.116]*

Поетичний хист зі сторінок «Променя» продемонстрував буковинський педагог, батько української письменниці Ірини Вільде — Дмитро Якович Макогон.

Він ародився 28 жовтня 1881 року в містечку Хоростків на Гусятинщині, нині Тернопільської області.

Навчався спершу в місцевій школі, а потім в Тернопільській гімназії, але після семи років навчання його відрахували. Після виключення з гімназії Дмитро Макогон переїздить на Буковину і з вересня 1903 року розпочинає свою педагогічну, громадську та літературну діяльність. Учителює в буковинських селах Чорнівка та Веренчанка.

Саме у Веренчанці 5-го травня 1907 року у Дмитра Макогона народилася донька Дарина, яка потім стала видатною українською письменницею та лауреаткою Державної премії ім. Т.Г. Шевченка. У літературних колах вона стала відомою завдяки своєму псевдоніму: Ірина Вільде.

На Буковині Дмитро Макогон став співзасновником педагогічного журналу «Каменярі» (виходив в 1911—1914, 1921—1922 роках), співвидавцем журналу «Іскра» (1907 р.), сатиричного журналу «Щипавка» (1922 р.).

Співпрацював з журналами «Жало», «Оса», «Промінь» та іншими. До 1956 року працював учителем на Буковині та Галичині (1923—1956 роки; зокрема, в Ходорові, де навчав дітей української мови).

Разом з дружиною Адольфіною був членом «Просвіти» в Княгинині. 23 листопада 1924 р. був обраний головою читальні та членом філії в Станіславові, нині Івано-Франківськ.

У січових домівках та читальнях «Просвіти» виступав з нарисами: «Із виховних проблем українського ремісництва», «Значення школи для середнього стану» та ін.

Дмитро Макогон друкувався під псевдонімами: Хоростківський, Макогоненко, Іван Галайда, Павло Хрін.

Громадянську позицію письменника можна зрозуміти з вірша «В тяжку годину», надрукованому в «Промені» за 1923 р., (№ 5 -7). Писав він так:

*«В тяжку, безсонячну годину
в хвилі ворожих навал,
любіть, кохайте Україну,
як свій найкращий ідеал»* [65, с.132].

Своїм талантом і працею, самовідданістю і жертівністю поет наближав відновлення незалежності України, обстоював право українців на вільне життя.

Дмитро Макогон був рушієм прогресивних традицій на Буковині. Своім гострим, неначе лезо, словом митець виступав проти дискримінації й винищення корінного населення уярмленого краю.

Д. Макогон розвивав на Буковині українське шкільництво, що в майбутньому посприяло формуванню в молодого покоління національної самосвідомості та розумінню того, що за інтереси свого краю та свої необхідно боротися та йти до кінця.

Творчість Дмитра Макогона була багатогранною. Його твори відзначаються простотою, щирістю та, з одного боку, добрودушністю, а з іншого боку — гострою критикою на тодішній стан речей, тобто владу та суспільство.

Окрім віршів громадянського спрямування, у журналі знаходимо зразки інтимної лірики.

До цієї групи ліричних віршів зверталися Корнило Ластівка, Антін Павлюк та Дмитро Геродот.

Жодній людині не чуже почуття кохання. Найкраще про кохання пишуть поети. Нам не вдасться знайти поета в чиєму доробку не має хоч одного вірша про це світле, не завжди взаємне, почуття.

Яскраві зразки любовної лірики вміщені у річникові «Променя» за 1922 рік (№ 11- 12). Насамперед звернемося до поезій К. Ластівки. Літературно-критичних матеріалів, які стосуються любовної лірики Корнила Ластівки, на жаль, немає, тому аналіз поезій «Кохання» та «Шал» буде здійснено нами вперше.

Кохання у поезіях Корнила Ластівки — це те, заради чого варто жити. Він готовий віддати все, щоб лише знову і знову проживати це прекрасне почуття. Корнило Ластівка вважає життя без кохання «брудним». Саме про це він пише у поезії «Кохання»:

*«...І буду пить — немов із чари —
Своє несплялене чуття
І омину брудні базари,
Де продаєсь брудне життя» [57, с.259].*

К. Ластівка пише, що кохання є невмирущим і ніхто його не зможе знищити:

*«І я буду тебе любити
І свою душу зігріватъ
І ту любов не зможе вбити
Зі всіх катів найгірший кат» [57, с.259].*

Кохання ототожнюється зі святістю, тобто це почуття автор вважає сакральним:

*«... І на олтар в святому гаю
Зложу почування святі
І в свою душу заховую,
Неначе святощі які» [57, с.259].*

Кохання — це те почуття, яке, попри всі труднощі, треба оберігати:

*«... І я кохання оповію
В найкращі квіти, тім'ям —
Своїм теплом його загрию,
І оплямить його не дам» [57, с.259].*

У цьому вірші спостерігаємо, що автор підносить кохання на найвищий щабель.

Поезія легко сприймається, наповнена щирістю, не перенасичена стилістичними фігурами.

Про пристрасне кохання К. Ластівка пише у поезії «Шал».

Шал — це стан хвилювання та надмірного збудження. Саме про нього і йдеться в одноіменній поезії.

Вірш, написаний К. Ластівкою у віці 29-ти років. Він наповнений молодістю, навіть, певною мірою, юнацькою енергією, тобто шаленим прагненням кохати і бути коханим. Кохання, на думку поета, переливається через вінця, воно має бути нестримним, пристрасним:

*«Не любови! — цього-ж мало!
Не весняних теплих слів!
Хочу бурі, хочу шалу,
Щоб увесь я ошалів...» [60, с.259].*

Автор, немов хоче захлинутися пристрасним коханням та забути в ньому, поринути в шал з головою. Власне, про це він і пише:

*«... Потонути хочу в шалі,
І забути в нім життя;
І, покинувши всі жалі —
Геть поплисти, в забуття!!» [60, с.259].*

Корнило Ластівка надзвичайно талановитий, але гідно не оцінений поет, який вражає тематичною розмаїтістю своїх творів. Читачі відкривають його і як

поета — свідомого громадянина, і як звичайного чоловіка, якому не чуже почуття кохання.

У «Промені» публікували поезії не лише буковинські поети, а й ті, хто мав славу по всій Україні. Серед них і Антін Павлюк.

Антін Павлюк народився 1899 року в місті Острог, Волинської губернії, нині с. Рясники, Гощанського району Рівненської області.

У 1922 році він переїхав до Праги. Навчався на філософському факультеті Празького університету, а на життя заробляв грою на саксофоні у нічному барі.

Антін Павлюк хворів на сухоти, тобто туберкульоз легень, і лікувався у санаторії, який знаходився неподалік від Праги.

Перші свої вірші надрукував, навчаючись у гімназії, у журналі «Юність».

У Празі друкувався в «Літературно-науковому віснику» Дмитра Донцова. У 1925 році створив літературну групу «Жовтневе коло».

Пізніше Антін Павлюк став членом літературної організації «Західна Україна», до якої входив і відомий буковинський письменник Дмитро Загул.

У 1932 році Антін Павлюк переїздить до Харкова, щоб своєю літературною та просвітницькою працею підтримати тогочасну політику українізації, але після 1934 року сліди письменника губляться через те, що його заарештували.

27 серпня 1937 року його арештували вдруге, а вже 7 грудня того ж року Антін Павлюк був засуджений до десяти років виправно-трудових таборів. Саме в цих таборах через поганий стан здоров'я та важку працю він загинув.

Антін Павлюк, перебуваючи в еміграції, друкувався у багатьох журналах. Зокрема, у річникові «Променя» за 1923 рік було надруковано два його вірші «З циклу «Отави»». Це зразки любовної та громадянської лірики письменника.

У першій поезії «Десь високо в ночі...» автор виливає душевні переживання через нерозділене кохання та оповідає нам про своє бажання повернути, таку дорого його серцю, кохану :

«Ех, дарунки, сни-бризки мої ви!

Що у днях мав для неї колись я!

Ось, за хвилю розбилися зливами

Ах, вернися, вернися, вернися!..» [79, с.8].

У другій поезії « Хвилі дар — дзвінкій, невірній...» ми маємо вже образ міста:

«Хвилі дар — дзвінкій, невірній

Місто оживає

І зелений світ вечірній

Гомоном спливає» [79, с.8].

Автор готовий всього себе та все віддати своїй коханій:

«Сонця дар вечірнім вікном

Блиск червоної змії...

А тобі — незломні, дикі,

А тобі — пісні мої» [79, с.8].

Можемо зробити припущення, що «червона змія» уособлює собою радянську владу, через яку поет змушений був покинути рідний дім та те, що у вірші описана любов саме до рідної землі. Можемо це простежити у наступних рядках:

«Ось хвилюючі плакати

Я по мурах розліплю...» [79, с.8].

Автор має на увазі те, що ці «хвилюючі плакати» містять в собі критику радянської влади та заклики людей боротися з нею, щоб не втратити свою ідентичність.

У останніх рядках поезії відчутно, що поет сумує за Батьківщиною та зізнається їй в коханні, неначе живій людині, адже саме в Україні автор жив у гармонії з собою та з рідною землею:

«Нам забрали тихе свято —

Я – ж тебе люблю...» [79, с.8].

Життя і творчість Дмитра Геродота тісно пов'язане з Румунією та Буковиною.

Дмитро Васильович Геродот (Івашина — справжнє прізвище) народився 26 жовтня 1892 року у селищі Верхньодніпровськ, Дніпропетровської області.

Закінчив школу в с. Сергіївка, потім переїхав з батьками до Кременчука.

У 1914 році його забрали на службу до московської імперської армії.

Як і всіх, вже згаданих нами письменників, Дмитра Геродота (Івашину) захопив вир історичних подій ХХ століття. Революцію 1917 року він зустрів на румунському фронті у складі імперської армії.

До Румунії Дмитро Геродот емігрував у 1920 році. Там він став активним членом української громади Румунії. Заснував Українське телеграфне агентство. У 1923 році у конференції представників української еміграції уособлював уряд УНР в екзилі, тобто у вигнанні. Однак зміни у політичній ситуації Румунії у 20-30 х рр. минулого століття пригальмували діяльність української політичної еміграції.

У 1940 р. Дмитра Геродота і його дружину Антоніну арештували і висунули їм підозру, що вони допомагають більшовикам влаштувати переворот і захопити владу у Румунії.

Дмитро Геродот був активним членом української громади Румунії, журналістом, редактором, головним референтом преси та пропаганди УНР, головою Українського комітету ім. Симона Петлюри. Окрім цього, захоплювався поезією.

Помер Дмитро Геродот 1975 року в Румунії.

У журналі «Промінь» маємо зразки інтимної лірики поета. Знаходимо ці поезії у «Промені» за 1923 р. (№2 та № 5-7).

У поезії «Струмочки ніжного чуття» автор ототожнює кохання з стрімким та водночас ніжним почуттям, а життя — краса:

*«В твоїй душі, як і в моїй,
Тремтить вогонь краси- життя,
І бачу я з під темних вій
Струмочки ніжного чуття...» [33, с.40].*

Автор порівнює почуття кохання із зіркою, яка в найтемніші часи вкаже тобі шлях і навіює душевний спокій:

*«Так в темну ніч, коли нітьма
Лякає, душить і сліпить,*

*Неждано радість обніма,
Як в небі зірка заблещить...» [33, с.40].*

Коли ми закохані, то хочемо кожную хвилину насолоджуватися людиною, що поруч. І саме тоді, коли нас огортає неземна туга або, коли потребуємо підтримки, то згадуємо про коханих.

Саме про це поезія Дмитра Геродота « Не корися журбі».

Найчастіше Дмитро Геродот у цьому вірші згадує очі, але воно не дивно, адже вони — дзеркало душі, тобто віддзеркалюють наш внутрішній стан:

*«Знову, зірко моя, в тебе зори сумні,
Туга тінню лягла на високе чоло;
Я дививсь в твої очі, мов сонце, ясні, —
І не знаю чому , але сумно було...» [32, с.131].*

Для справжнього кохання тисячі кілометрів — не перепона, фізична присутність не є важливою, на першому місці стоїть духовний зв'язок. Власне, підтвердження цієї думки знаходимо в таких рядках поезії:

*«Ти сумуєш, мій янгол, і очі ясні
Відбивають той біль, що тебе обгорта,
Але, рибонько, знай: на яву і в сні
Біля тебе весь час моя думка літа» [32, с.131].*

За нашими підрахунками, впродовж 1922 – 1923 рр. у журналі «Промінь» було надруковано приблизно сорок поетичних творів.

Висновки до розділу 2

Початок XX ст. характеризувався активізацією боротьби українців за свої права, створенням різноманітних громадсько-культурних організацій, які відіграли провідну роль у згуртуванні краян та підвищенні їх національної свідомості. Високий рівень останньої підтвердився, коли буковинці долучилися до національно-визвольних змагань 1920-х років. Поезія у «Промені», за нашими підрахунками представлена віршами майже трьох десятків поетів. Буковинську класичну літературу представляли Ю.Федькович та С.Воробкевич. Поети початку XX

століття були репрезентовані іменами Дмитра Макогона і Сергія Канюка, хоча більше відомі як автори прозових творів. Серед молодшого покоління буковинців слід назвати Остапа Вільшину, Миколу Марфієвича, Корнила Ластівку.

Серед творів майстрів поетичного пера, що опинилися в еміграції, публікувалися Клим Поліщук та Дмитро Геродот, галичанка Марійка Підгірянкa та багато інших імен, яких нині складно віднайти у наукових дослідженнях, довідковій літературі.

Тематика віршів була різною. Марійка Підгірянкa, наприклад, писала переважно інтимну лірику, викладаючи свої емоції та переживання, а у ліриці Дмитра Макогона того періоду ми бачимо чітку громадянську позицію. Тобто, простежуємо його бачення подій, які відбувалися в Україні та на Буковині в часи панування Королівської Румунії.

Із проаналізованого матеріалу можна зробити такі висновки:

- 1) титанічна праця редакторів, видавців та авторів-поетів не є гідно оціненою;
- 2) багато молодих талантів(таких, як згаданий вже О. Вільшина та М. Марфієвич) дебютувало у журналі «Промінь»;
- 3) редактор журналу Іван Пігуляк співпрацював з багатьма відомими письменниками та громадськими діячами (Павло Тичина, Дмитро Загул, Остап Вільшина, Марійка Підгірянкa, Микола Марфієвич, Панас Зірка, Корнило Ластівка, Клим Поліщук, Василь Лімниченко, Тарас Правдолюб, Юрій Дараган, Іван Звенигородський, Антін Павлюк, Лавро Миронюк, Дмитро Геродот, Дмитро Макагон, Володимир Купченко та ін.).

Отже, журнал «Промінь» приховує в собі ще багато недослідженого і потребує негайного опрацювання задля того, щоб тексти, надруковані в журналі стали відомими не лише на Буковині, а й у всій Україні.

Розділ III

ПРОЗА

Проза в «Промені» посіла головне місце як за кількістю надрукованих творів (новел, оповідань, етюдів тощо), так і за актуальністю проблематики.

У часописі було опубліковано твори майже двох десятків авторів. Серед прозаїків були й ті, що зверталися до поезії і про яких вже йшлося в другому розділі – це К.Ластівка, К.Поліщук, О.Петрійчук. Окрім них, редакція помістила в журналі зразки художньої прози Ольги Дучимінської, Юрія Мандрика, Данила Харов'юка, А.Падолиста, Ілька Гаврилюка та ін.

Аналіз прози у «Промені» слід розпочати з розгляду прозового доробку мало-відомого нині, але талановитого прозаїка Ілька Гаврилюка.

Ілько Гаврилюк народився 1881 р. у с. Іспас Горішній, нині Коломийського району Івано-Франківської області. У 1900 р. закінчив Коломийську гімназію. Навчався у Львівському і Віденському університетах. Воював у лавах Січових Стрільців.

Виступав проти угодовських дій Центральної Ради щодо розпуску збройних сил, на Другому Військовому з'їзді у червні 1917 — член Президії. За часу Директорії — урядовий посадовець в Одесі.

Після поразки національно-визвольних спроб українського народу повернувся до Коломиї, де був професором Коломийської гімназії.

До 1944 р. працював в українській гімназії і викладав у жіночій семінарії товариства «Рідна школа».

З 1901 р. почав друкуватися, за життя вийшло кілька збірок творів.

У міжвоєнний період в Королівстві Румунія провадив спільно з колегами (Кость Мацієвич, Денис Маєр-Михальський, Дмитро Геродот, Гнат Порохівський, Василь Трепке) Шевченківські дні для українських інтернованих вояків.

Помер 5 січня 1947 р. в Австрії. Доля творчої спадщини невідома.

Перше кохання. Прекрасне й чисте. Коли воно приходить? У 15, 20 чи у 30 літ? Який довгий та тернистий шлях необхідно пройти, щоб зустріти свою половинку? Скільки каменів спотикання буде на шляху? Кохання — нагорода за щось? Такі питання виринають у нашій свідомості, коли читаємо повість Ілька Гаврилюка «Наболілі душі».

У журналі «Промінь» (1923 р.), у №1-2 та № 5-7, знаходимо I – III (№ 1-2) й VI – VIII (№ 5- 7) частини неймовірної історії кохання Юрася та Міри. На жаль, достеменно невідомо зі скількох глав складається твір. Після останньої, надрукованої у часописі, частини автор зазначає, що повість має продовження. На жаль, інші номери журналу, де мали б змогу віднайти наступні глави повісті, на теренах Чернівеччини не збереглися.

Повість присвячена дружині Ілька Гаврилюка, тому припускаємо, що вона може містити автобіографічні елементи.

Мотив кохання червоною ниткою тягнеться крізь всю повість.

Міра і Юрась — головні герої, які закохалися одне в одного з першого погляду *«... погляди їх христилися, і він ще з більшою силою вчув, що ця дівчина стала йому надзвичайно рідною і близькою»* [28, с.10]. Вона — проста дівчина, він — скрипаль.

Поранена душа Юрася знову розцвіла, коли він зустрів Міру. Вона принесла в його життя радість. Його життя знову заграло мажорними мелодіями *« ... все співало в моїй душі, раділо серце, відчувалося щастя...»* [29, с.40].. Перше кохання Юрась знайшов у тридцять років. Міра стала для нього Всесвітом.

Довгоочікуване перше побачення і розмови про все на світі. Вони були найщасливішими. Вустами Юрася та Міри автор порушує проблеми, які є йому близькими.

1. Проблема життя і смерті. *« — Радісно жити, а вмирати страшно. — Ви й не вмирате. Замре тільки ваше тіло, а душа буде жити далі»* [29, с.41].
2. Місце людини у світі. *« Людина — ця світова пилінка, яка не знає чи буде вона існувати завтра...»* [29, с.41].

Що зламало Юрася? Яку життєву драму йому довелося пережити? Чи зможе він прийняти Міру? Про це розповідається у наступних частинах.

«Наболілі душі» — це душі двох людей, які зустрілися з розбитими серцями, щоб вилікувати одне одного.

Кохання, війна та міфи. Це складові творів Кліма Поліщука (1891-1937рр.).

Народився письменник 25 листопада 1891 року в м. Краснопіль Житомирського повіту Волинської губернії, тепер Чуднівський район, Житомирської області.

Навчався в Петербурзі, в 1912 році повернувся в Житомир, де в серпні 1914 року був арештований за «мазепинську» діяльність і висланий за межі України.

1920 року Клим Поліщук емігрував до Польщі, де у Львові познайомився зі своєю майбутньою дружиною — письменницею Галиною Орлівною.

Львівський період був дуже плідним для письменника. Він видає альманахи, організовує журнали, публікує свої вірші, оповідання, повість «Світ червоний», романи «Гуляйпільський батько» і «Отаман Зелений».

У 1924 році Клим Поліщук із дружиною повернувся в УРСР, яка на той час уже перебувала у складі СРСР. Письменник працював у державному видавництві, друкувався в періодиці.

Арештований 4 листопада 1929 року, а в січні 1930-го рішенням Колегії ОГПУ СРСР дістав покарання за ст. 58-10-13 КК РСФСР — 10 років ув'язнення в таборах (того ж 1930 року заарештована й вислана до Казахстану Галина Мневська).

Відбував покарання в концтаборі Карлаг і на Соловецьких островах. Постановою окремої трійки Управління НКВД СРСР по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 року дістав найвищу кару (розстріл). Разом з великою групою діячів культури (Микола Зеров, Григорій Епик, Марко Вороний та інші) 3 листопада 1937 року розстріляний у лісовому карельському урочищі Сандармох під містом Медвеж'єгорськ (з 27 жовтня по 4 листопада 1937 року там були розстріляні 1111 в'язнів Соловецького табору особливого призначення). Зараз у тому лісі меморіальне кладовище.

Кожен край має свої легенди. Всюди є місця, оповиті містикою й таємничістю. Саме про це йдеться у творі К. Поліщука ««За гріхи прадідів»... (Волинська легенда)» (1923 р., № 1).

У оповіданні описана мала батьківщина письменника, Волинь, за часів польського гніту, а саме за правління Потоцького. Згадано і польські повстання *«під час останнього польського повстання, коли в Любарських лісах стояли наготові польські повстанчі війська...»* [93, с.3].

У творі зустрічаємо образ таємничого чоловіка. *« Ніхто його не знав тут, але він все тут знав, чим дивував дуже»* [93, с.4]. Він схожий на ченця, але не є ним. Худорлявий чоловік у чорному вбранні з'являється щороку перед Різдвом.

Під кінець оповіді стає відомо, що таємничий чоловік — паламар, якого повісили у серці храму — дзвіниці. Згідно з легендою, привид чоловіка у чорному з'являтиметься *« доки не настане згода між нашими людьми та Поляками»* [93, с.8].

Окрім цього, у легенді порушено важливі питання. Найважливішою, на нашу думку є проблема війни. З тексту розуміємо, що автор має на увазі Першу світову війну. *«На Вкраїні кипіла міжбратня війна»* [93,с.4].

У легенді віднаходимо українські традиції. Автор описує вечір перед Різдвом, тобто Святвечір, та згадує страву, яку українці готують — кутю.

Оповідь у легенді ведеться від імені діда. Саме він і розповідає своєму гостеві легенду про таємничого чоловіка. Дід описує паламаря, як невинного і наголошує, що *«...треба хоч помолитися перед тим [Богом — М.А] за душу того, що карається за гріхи прадідів»* [93,с.8].

Свою малу Батьківщину К.Поліщук згадує і в творі ««Казка палацу» (3 волинської бувальщини)» (Промінь. 1923. № 5 – 7). Але у часописі вміщено лише 6 частину твору.

Дружина Кліма Поліщука, Галина Орлівна (Галина Мневська), була письменницею. Народилась в селі Каланденці на Полтавщині в інтелігентній родині. Її матір працювала вчителем, а батько — чиновником. Батько помер рано, коли їй йшов шостий рік, мати ж постійно хворіла.

Галина навчалась в Лубенській і Московській гімназіях, потім на Вищих жіночих курсах у Москві, та в Ольгинському університеті у Києві. Проте останній курс в Києві не закінчила через нестачу коштів.

В подальшому Галина Мневська працює актрисою у Вінницькому театрі імені Івана Франка під керівництвом Гната Юри.

1921 року у львівському видавництві «Русалка» побачила світ її збірка «Шляхом чуття».

Після поразки українських національно-визвольних змагань Галина Мневська емігрує до Західної України, що на той час була захоплена Польщею. Мешкала вона у Львові.

1921 року вийшла заміж за ще одного втікача з УНР, Кліма Поліщука. Незабаром у них народилася донька Леся.

Львівський період був особливо плідним у творчості Галини Орлівни. Вже у 1922 році вийшла друком її наступна збірка «Перед брамою».

Оповідання та новели письменниці друкувалися в часописах Львова, Праги, Відня. Окрім, журналів Львова, Праги та Відня один із текстів Галини Орлівни знаходимо і у «Промені». Невеличке оповідання має промовисту назву «Перемога» (1923 р., № 1).

У творі описано найщиріше та найпрекрасніше почуття людини — кохання. Воно прекрасне, пристрасне, несамовите.

Розпочинається новела гарним травневим пейзажем: «... *яскраве сонце дивилося крізь фіранки...*» [66, с.19]. Головна героїня оповідки тісно пов'язана з містом, «*з цим запахом асфальта, з цими душними улицями, й припорошеними квітами на клумбах*» [66, с.19]. Водночас, попри умовну любов до міста, вона його ненавидить. Найскравіше це простежуємо у висловах самої героїні: «*Ви мені ненависні — й ця, вся наче спляча, з цими парусинами над вікнами улиця, і ці візники, й цей пляц з мертвим театром, що стояв пустою ціле літо, й цей ріг, де ухрещуюються дві великі вулиці...*» [66, с.19].

Гуляючи такими ненависними вулицями вона зустріла «його» і її «*тіло почало дрижати*» [66, с.20]. Безіменна жінка намагалася втекти від нього, але піддалася

почуттям і пішла за ним. *«В кімнаті не світив огня. Підійшов до неї, обережно зняв капелюх. Вона дозволила йому це зробити...»* [66, с.20].

Цікавим сюжетним елементом є фортепіано, завдяки якому Галина Орлівна передала внутрішній стан героїні. Мелодія, яку грала безіменна жінка була пожвавлена, піднесена та наповнена життєдайною силою. *«Грім і на самій вищій точці екстази крик щастя і ридання радості...»* [66, с.21].

Чи варто опиратися кохання та пристрасті? Безумовно, ні. Для щастя необхідні лише найсвітліші та найщиріші почування. Саме таким є кохання.

Як і Г. Орлівна, про тонкі матерії писала і О. Дучимінська.

Народилася письменниця-галичанка із Львівщини 1883 року. Відома українська письменниця, перекладачка, журналістка, культурно-освітня діячка, одна з активних організаторок жіночого руху в Галичині, дослідниця фольклорно-етнографічних і мистецьких пам'яток Гуцульщини і Бойківщини, сучасниця і знайома Івана Франка, щира приятелька Ольги Кобилянської, Наталії Кобринської.

Померла 1988 року в Івано-Франківську.

У «Промені» (1922. №11-12) знаходимо новелу «Warum?», написану з надзвичайно тонким відчуттям музичності людської душі, присвячена *«щирому другові Михайлові»* [65, с.259].

Герой новели безіменний, він колишній музика-скрипаль, а тепер – жовнір. Передано картину перебування жовніра в місячну ніч на варті, він охороняє залізничний міст. Одним реченням авторка передає ставлення героя до обставин, в яких він опинився: *«Йому не хочеться ні вартити, ні ворогів бити, ні війни...»* [40, с.259].

«Невидима оркестра» природи, «фальшив у тонах якої немає», навіює жовніра-скрипаля на «Місячну сонату» Л.Бетховена: «Природа розстелює сріблотно-каний завій мистецькою рукою; тче його в різноманітні узорі; прикриває, розвиває, заслонює, ухилює... і творить чудову гармонію, зливаючи водно рубці мряки та грубі зариси дерев і хат. Усе – розхвильоване віддихом ночі прокидається неземським, дивним... Каскада хвиль місячного саява обливає усе сріблом». [40, с.262].

Окрім краси – світ, в який переноситься герой, є ще війна зі своїми *Pizzicato*, *Furioso*, *Grave*, *Con Fuso*, з «ніжними звуками летючої кулі», що є «симфонією смерті». Герой внутрішньо обурюється, ненавидить «диригентів» війни, які виступають проти заповіді Христа «любити ближнього» [40, с.259-260].

«Місячна соната» жовніра-скрипаля закінчилася смертю героя, а природа все ж продовжувала свій мотив: «*Природа своїми слізьми змивала провини людства, жорстокості життя і брехливості світа.., а в її душі гомоніла пісня будучого*» [40, с.264].

Окрім Г. Орлівни та О. Дучимінської проблему єдності людини і природи порушувала Сидонія Никорович, яка у часописі постає під псевдонімом Сидонія Гнідий.

Народилася 26 грудня 1888 року у с. Рус-пе-Боул, нині Палтіну Сучавського повіту. Письменниця, публіцистка, журналістка, редакторка, громадсько - політична діячка.

Дитинство Сидонії минуло в с. Кичера, нині Червона Діброва Чернівецького району Чернівецької області, куди її сім'я 1891 переїхала, коли батько І. Ілюк став управителем місцевої школи.

Навчалася у початковій школі, потім самотужки. 1909 вийшла заміж за православного священика О. Гнідого, 1911 подружжя оселилося в с. Лука, нині у складі смт. Кострижівка Чернівецького району, де й розпочала свою письменницьку діяльність Сидонія Гнідий. Саме це прізвище стояло під першими її творами про життя людей: «У герента», «Мелодекламація», «Боярин», «Сусідська річ», «Перли», «Через жіночу конкуренцію», «Він», «Мале Монте-Карло», «Панські слуги», «На правді», «Пливе човен», «Водопад», «Вівчар» та ін.

У грудні 1921 брала участь у Всеукраїнському жіночому з'їзді у Львові, де виступила із доповіддю. С. Никорович – одна з найпомітніших діячок жіночого руху на Буковині.

Наприкінці 1923 розлучилася й вийшла заміж за К. Никоровича, з яким проживала в селах Неполоківці та Мосорівка.

Померла 13 травня 1957 року у румунському містечку Арад.

Самотність. Сум. Кохання. Чим ці почуття зумовлені?

У новелі «Прощення», що надрукована у «Проміні» (1922. № 7-8), С. Никорович з особливою ліричністю описує самотність. Це почуття у письменниці асоціюється не з сумом, а з гармонією. Все збалансовано. Людина та природа — єдині. Попри гармонію зі світом, С. Никорович пише, що «... *світ сірий, буденний, темний...*» [35, с.201]. Читаючи новелу, важко зрозуміти як трактує світ головна героїня. Чи він прекрасний, чи потворний? Відповідей на ці питання авторка не має.

Органічно поєднано ліричне з проблемним і у творчості Д.Харов'юка.

Данило Юрійович Харов'юк народився 1883 року у селі Підзахаричі Вижницького району.

Освіту здобув у Чернівцях. Навчався в учительській семінарії, де українську мову та літературу викладав відомий письменник, літературний критик та громадський діяч Осип Маковей. Саме він і помітив неабиякий письменницький талант юнака й був його наставником у царині літератури.

Після закінчення семінарії Д. Харов'юк повернувся у Вижницю, де вчителював у сільських школах. Паралельно з педагогічною діяльністю він працював і на літературній ниві.

Не оминула Д. Харов'юка Перша світова війна. У 1915 році його мобілізували до австрійського війська. Д. Харов'юк прожив лише 33 роки, тому його творча спадщина невелика.

У своїх творах Д. Харов'юк описував побут та звичаї гуцулів – буковинців.

Ще з дитячих років нам розповідають про вроки. От і Д. Харов'юк, в оповіданні «Уроки» (Промінь. 1923. № 1) веде оповідь про хлопчика Івасика, який, побачивши теля, не плюнув тричі через ліве плече.

Спершу здається, що оповідка про звичайних селян, але у образах гуцулів автор конденсує рису всіх українців — забобонність, адже всі вірять в прикмети.

У журналі «Промінь» (1922. № 3) віднаходимо оповідання, або, як зазначає сам Д. Харов'юк, образок. Він має назву «Кислий хліб».

В образкові описано життя молодого подружжя Софії та Дмитра Хрептіїхів. Головні герої оповідання живуть, наче кіт з собакою. У родині конфлікти через те, що Софія не вміє пекти кислий [на заквасці — М.А.] хліб.

Образок з такою промовистою назвою нагадує нам про перший Голод (1922 — 1923 рр.). У вуста Софії автор вкладає слова: « *Коби б лише Господь милосердний не спустив нас із цього* » [101, с.86].

Автор наголошує на тому, що необхідно шанувати те, що маємо. Доки Дмитро бідкався через те, що Софія не може спекти хліб — інші не мали що їсти.

У такій, на перший погляд, звичайній новелі, де описано конфлікт молодого подружжя, насправді порушено важливу проблему.

На скільки чуттєво чоловік може описати щире кохання? Простежуємо поєднання тематики кохання та війни у художніх текстах О. Петрійчука (Олександра Моха), який народився 22 травня 1900 р. у м. Глиняни. Закінчив школу, Львівську духовну семінарію (1918—1923), навчався у Львівському таємному університеті (1920—1923). Заснував літературне товариство «Логос», редагував журнали «Наш приятель», «Поступ» (1921—1931), «Світло і тінь» (1932—1939). Емігрував, редагував журнал «Життя і слово» в Інсбруку (1948—1949).

Переїхав до Канади (1952), з 1969 р. видавав католицький журнал «Правда» у м. Торонто.

Помер 16 листопада 1975 р. в Торонто. Похований на цвинтарі Park Lawn.

У «Промені» (1922. № 7 — 8; 1923. № 1) друкувався під псевдонімом Орест Петрійчук.

Ким є жінка в житті чоловіка? Чому вона самотня? Як її збагнути? На ці питання у своєму оповіданні «Конвалія» (1923. № 1) намагається відповісти О.Петрійчук.

Образ ніжної квітки конвалії можемо ототожнювати з жінкою. Але вона у письменника — самотня: «... *одна ти біла між їми... одна ти тиха між їми...одна ти самотня між їми* » [82, с.28].

Кардинально відрізняється від ліричної оповідки есей ««Хвала творцеві сил» (Івасеві Г.), що мучиться в тюрмі присвячую» (1922. № 7-8).Особу Івася Г. встановити не вдалося.

Творець сили в оповідці — Ягве [Бог]. Йому автор співає дифірамби та молиться. *Просить сили, наснаги та волі не лише для свого друга, а й для України «...за дужість ясного грому, що розіб'є України тюрму...»* [83, с.192].

Тему війни у своїй творчості порушує й І. Бордейний (О. Задума).

Його справжнє прізвище Бурденюк переінакшили на Бордейни, яке далі трансформувалося в Бордейний.

Народився 23 січня 1884 року в Слободзії-Раранчу Чернівецького повіту, нині с.Слобода Новоселицького району.

У 1905 році, по закінченні семінарії, І.Бордейний починає вчителювати в селі Гоголина (нині Зелений Гай), одночасно студіюючи на курсах гіпнотизму й теорії окультизму. А через два роки його призначають управителем школи в Молодії-Окопах, де, він засновує читальню.

6 вересня 1914 року на самому початку Першої світової війни, за провокативним доносом одного з румунських селян, І.Бордейного заарештовують австрійські військові розвідники і запроторюють до в'язниці в Мукачевому, звідти — до Угорщини, а відтак — до Коломиї. З коломийського арешту його забирають до війська, в артилерійський полк, там заарештовують вдруге, як підозрілого, а далі кидають із в'язниці на лінію фронту — то італійського, то російського, то знов італійського, де в 1918 році його застає розпад австрійської монархії. Далі був італійський полон у Вероні, потім у містечку Касіно. Полонені бажали, щоб їх переправили через Одесу до армії Петлюри, але італійці відмовилися задовольнити їхнє прохання.

Врешті-решт І.Бордейний таки повернувся на Буковину, дістав посаду директора школи в рідному селі. Але через те, що противився румунізації, його в 1922 році заслали в гірське село Валени, потім — до Горбова, Банчен, а далі — до Молниці.

Після приходу радянської влади І.Бордейний спершу вчителював у Новоселиці, але, зрозумівши, що йому не вберегтися від арешту та заслання, втікає за межі рідної землі. Живе то в Австралії, то в Німеччині.

Помер 28 жовтня 1966 року в Новому Ульмі.

У журналі «Промінь» (1923. № 1, 2, 5 – 7) віднаходимо уривки з повісті «Марія Конопенко». У творі описано життя Марії Конопенко, яка була матір'ю композитора Сидора Конопенка.

Тематика та проблематика війни, як ніколи, актуальна сьогодні. Зараз ми живемо у важких умовах. Війна з Московією показала, що люди, які там живуть, криводушні та байдужі до чужого горя. Підтвердження цьому знаходимо і у повісті О. Задуми, коли Марія згадує початок Першої світової війни та появу більшовиків у рідному селі. *«Москалі йдуть! Тікайте! Москалі палять, ріжуть очі, виколюють! Тікайте! Москалі женуть!»* [41, с.89]. Бачимо, що навіть через 100 років світогляд та ментальність росіян не змінилися.

Окрім історичної лінії, у повісті маємо любовну. Життя не було ласкавим до Марії. Спершу вона залишилася сама, адже чоловіка мобілізували до австрійського війська. Потім вона знайшла кохання в особі музиканта Донцова. Спершу Марія опиралася цьому світлому почуттю.

Музикант Донцов підкорив Марію грою на скрипці. Пізніше музикою захопилася і жінка.

Музика — єдина розрада для схвиленої душі матері та звичайної жінки. Саме мати прищепила любов до пісні та мелодії своєму синові, який потім став відомим композитором.

На жаль, доля повісті нам невідома.

Війна. Кривава та безжалісна. Вона забриє цвіт нації. Багато безіменних братніх могил. Окрім солдатів гинуть і невинні люди. Про це у своїх новелах пише Юрій Мандрик.

Він був сином селянина з Лужан, народився 1898 року. Ще учнем народної школи мав неабиякі здібності до науки, багато читав.

Пережив австрійську війну й австрійську тюрму, за те, що вступався за свій народ при війську.

А коли український народ проголосив свою державу самостійною, то до скону залишився в Стрийському шпиталі, де й помер, захворівши на тиф.

У «Промені» (1922. № 3) знаходимо новелу з циклу «Війна». Вона має назву «Могили». Умовно її можна розділити на дві частини. У першій розповідається про жахи війни, які довелося пережити солдатам. Автор наголошує, що найкращі мужі полягли за волю та свободу. У другій — важкі поневіряння під час війни.

Логічним продовженням попередньої оповідки є новела «Злиняють цвіті...», з циклу «Війна». Вона надрукована у «Промені» за 1922 р. (№ 7 -8). Автор знову звертається до проблеми війни. Ю. Мандрик щиро вірить в те, що кровопролиття закінчиться і буде *«весело шуміти Дніпро і Прут і Сян»* [68, с.202].

Окрім воєнної тематики, у творчості Ю.Мандрика виділяємо тему кохання. У часописі (1922. № 3) надруковано невелику оповідку «Розпука щирости». Головними героями є ластівка та мотиль. Автор описує їх кохання, як нещасне. Ластівка завжди плакала. Потім з'являється сорока, яка запевняє ластівку, що *« ... любов — це не найвище чувство ...»* [66, с.84]. Вона не може з цим погодитися, але і власної туги не переборює. В кінці ластівка залишається самотньою та захлинається власними слізьми.

Окрім поетичних творів, цей автор писав і прозу. Корнило Ластівка — різностороння особистість.

У «Промені» за 1922 р. (№ 7-8) надруковано кінцівку ліричної казки «Зорі». У ній знаходимо образи слов'янської міфології: Дажбога та Лісовика. З кінцівки казки розуміємо, що людина мусить перебувати у гармонії з природою. *«Ні шум дерев, ні журчання ручаю, ні шелестіння трави не заглушували тих тонів душі...»* [53, с.200].

На жаль, попередніх частин не знаходимо, тому цілісно розглянути ліричну казку не можемо.

Які наслідки несе в собі війна? Завдяки їй здобувають волю чи владу? Двоє розуміння війни зустрічаємо у художньому тексті К. Ластівки «Війна», який надруковано у «Промені». Він складається з трьох частин: «На кровавому полі», «Ха-ха-ха!...» (1923. № 2), «Morgenrot! Morgenrot!» (1923. № 5 – 7).

Війна у всіх трьох частинах асоціюється зі смертю та страхом. Автор пише і про те, що незалежно від мети вона приносить лише біль, розпач та відчай.

Чи варто боятися смерті? Що чекає людину після неї? Відповіді на ці питання знаходимо у третій частині з красномовною назвою «Morgenrot! Morgenrot!»: *«...Не налякалися демона смерти що прийшов по їх душу. Вона вже давно літала понад трупами, і чекала щоб в останнє надивившись на свою земну домівку, повитися за хмари»* [55, с.115]. Смерть не запитує багатий чи бідний, хворий чи здоровий, їй все одно. Підтвердження знаходимо у таких рядках: *«Кров з їх лиця випила кровожадна смерть і вони більш не відчували ні самотності ні втоми, ні жалю за втраченим життям...»* [55, с.115].

Уже з назви третьої частини зрозуміло, що після смерті людину чекає рай, адже з німецької мови morgenrot — світання. Навіть після найтемнішої ночі настає світанок.

Кохання. Неймовірні пейзажі. Мрії. Розбите серце та розчарування. Все це знаходимо у оповіданнях А. Падоліста. На жаль, встановити хто криється під цим псевдонімом не вдалося.

У «Промені» (1923. № 1, 2) віднаходимо новели з циклу «На чужині». Всього їх 4: «Тихого вечора», «Потяг розлуки», «Коханець бурі», «Фіранка настрою».

У перших трьох оповідях автор вселяє кохання у природу, надаючи їй людських якостей, тобто вдається до прийому персоніфікації.

У останньому оповіданні описано чудовий літній ранок. Головний герой йде вулицею і раптом бачить прекрасну дівчину. *«Хотів залишитися я, щоб довго зір очей голодних її красою напувать... Хто Панна та? Як їй ім'я?»* [81, с.12].

Одного літнього вечора наш герой таки зустрічає дівчину своєї мрії, але його думки та душу огортає смуток та розчарування. *«Прокляття! Боги! Де ви ділись?»*

Навіщо мучив я себе?» [81, с.13]. Він дізнається, що прекрасна леді — повія. «Будь ласка... тільки ж, пане... просила гроші наперед» [81, с.13].

У часописі «Промінь» (1923 р., № 5 – 7) відшукуємо оповідання з того ж таки циклу «На чужині». Оповідка має назву «В казці сну». А. Падоліст описує свої душевні хвилювання. Він пригадує *« то молодість ранню при ласках матусі, то тишине юнацтво у колі друзів» [80, с.115].*

У новелі центральний образ — мати. Він невинуватий, адже для кожного з нас ненька асоціюється зі спокоєм та відчуттям безпеки. Це та людина, яка обереігає від негараздів зовнішнього світу.

Безіменного героя новели не оминула кровожерлива війна. У оповіданні зустрічаємо підтвердження цьому в тужливому епізоді, де мати проводить сина на війну і каже: *« ... іди мій синочку! Служи Україні, настала пора! Не бачив ти крові, не вмієш стріляти? Жах смерти навчить тебе усьому!» [80, с.115].*

В кінці автор наголошує на тому, що сон — це казка, адже лише тоді герой забуває про жахливу дійсність та опиняється в умовній безпеці. У цій новелі описано події Першої світової війни, тому можемо припустити, що автор сам був учасником тодішніх подій.

Ще один автор-загадка — Байда-Горленко. Жодної інформації про нього немає. У «Промені» за 1923 р. (№ 1, 2) віднаходимо його «нарис з давнього минулого» «На прогульці».

На початку твору дівчина запитує хлопця про історію замку, можливо Луцького або Полтавського. Потім чоловік поринає в історичне минуле і розповідає про відомого Якова Острянина. Він відоміший під прізвиськом Остряниця. Яків — перший полтавський полковник війська Речі Посполитої.

Окрім історичної лінії, у нарисі наявна й любовна. Розповідається про кохання Якова та Єлени.

На нашу думку, найзворушливішою є сцена прощання двох закоханих. *«Єлена безважно, з покорою і з загорівшим серцем, притулилась до його мускулистих грудей і цілу душу свою та незіпсуге серце віддала йому в тім першій палкім*

поцілую... Прощай же, Єлено, й чекай — промовив на решті, й відтрутивши легенько, її від себе, підійшов до вікна й хотів щезнути, однак не витримав, обернувся і довгим поглядом прощав ту, для котрої від цієї хвилини починав жити...» [4, с.56].

У нарисі органічно поєднано дві сюжетні лінії, які переплітаються та утворюють прекрасну сюжетну канву.

Окрім оригінальної літератури, в журналі надруковано і переклади з творів зарубіжних письменників. Наприклад, у «Промені» за 1922 р. (№ 3) віднаходимо новелу французького письменника Шарля Нодьє «Чоловік і Мурашка».

Хто її переклав невідомо, адже текст перекладу підписано криптонімом М. Б.

Висновки до розділу 3

У «Промені» за 1922-1923 рр. надруковано півтора десятка прозових художніх текстів. Впродовж 1922-1923 рр., у часописі активно друкували свої твори Ю. Мандрик, Д. Харов'юк, К. Поліщук, І. Гаврилюк, А. Падоліст, І. Бордейний, Г. Орлівна, О. Петрійчук, К. Ластівка.

Тематика та проблематика надрукованих текстів розмаїта. Оскільки журнал друкувався після Першої світової війни, то найпоширенішою є воєнна тематика, адже деякі письменники брали безпосередню участь у тих подіях.

Жанрова палітра творів широка: повісті, оповідання, ноаели, нариси, есеї.

У часописі віднаходимо зразки жіночої прози. Надруковано твори Г. Орлівни, О. Дучимінської, С. Никорович.

Окрім буковинських письменників, свої твори друкували й відомі на теренах України письменники. Зокрема, зустрічаємо твори Кліма Поліщука.

Серед авторів віднаходимо кілька невідомих імен: А. Падоліст, Байда— Горленко. Опрацьовуючи художні матеріали, стикаємося з тим, що певні частина та цілі твори сконфісковано та не допущено до друку румунською владою. Але попри це, письменники регіонального та загальноукраїнського рівня продовжували співпрацювати з виданням та надавали художні матеріали для друку.

Багато білих плям залишається нерозкритими, адже не всі номери часопису нам доступні.

На жаль, письменників, частину творчої спадщини яких надруковано у журналі «Промінь» (1922 – 1923 рр.), оцінити нині складно з об'єктивних причин: частина текстів знищена румунською владою 20-х років та радянським режимом повоєнного часу. Завдання дослідників — виявити архіви, бібліотеки, у фондах яких уцілили підшивки «Променя».

Розділ IV

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА ТА ПУБЛІЦИСТИКА

4.1. Літературна критика

Український письменник завжди має доволі тернистий шлях для розвитку у творчій сфері. Незважаючи на талант та невимовну жагу до змалювання чогось нового та посилення віри у прекрасне майбутнє, на ньому постійно лежатиме тягар минулого. К. Лаврінович порівнював його з *«гречкосієм»*, які разом *«уявляють собою єдину силу нації, якої не можуть здолати - ні матеріальна нужда, ні чужинецький гніт, ні власна "патріотична" недорікуватість...»* [52, с.58].

К. Лаврінович виділяв О. Карманюка та його символічні нариси. За стилем вони мали нахил до імпресіонізму, були спокійними, лаконічними та читабельними. У своїх творах автор не лише зобразив дух непокірного часу, а й усю біль сучасного митця з вірою у майбутнє у серці.

Лаврінович виділяв І. Зубенка, як доволі талановитого молодого письменника, який увійшов у "Веселку" з своїми драматичними фрагментами ("Шлях до волі", "Укохана Марія").

Варта уваги трагедія Ф. Крушинського "Мотря Кочубеївна", яка за словами К. Лавріновича *"... перевищує те все, що в нас писалося на історичну тему за останні десять літ»* [52, с.60].

Одним з найактивніших літературних критиків, що друкавалися у журналі «Промінь» (1922-1923 рр.) був О.Вільшина.

Розпочалася діяльність О. Вільшини як літературного критика зі статті «Дещо з просвітнього руху на Прикарпатській Україні», де підкреслив значну роль у культурному житті Закарпаття таких письменників — В. Пачовського, М. Підгірянки, В. Бирчака та ін.

У цій статті він розповів буковинцям про літературне життя Наддніпрянщини. Написав про те, як жорстоко денікінці розправилися з письменниками Василем

Чумаком та Гнатом Михайличенком, написав про смерть Володимира Кобилянського від черевного тифу. Згадав і про Дмитра Загула, який тоді жив та працював в Києві. Сам О. Вільшина визначив жанрову особливість цієї статті як «інформаційний начерк».

Перу буковинця належить стаття про діяльність товариства «Просвіта» в Ужгороді. Саме після цієї статті літературно – критична творчість О. Вільшини починає активно розвиватися.

Остап Вільшина рецензував збірку М. Марфієвича «Між верхами» і рекомендував М. Марфієвичу *«звернути більш уваги на повоєнну лірику», «з увагою перестудіювати її»* [16, с.132].

О. Вільшина відгукнувся і на збірку оповідань О. Задуми «Мати». Критик якнайвище оцінював творчість молодого митця, наголошуючи на його талантові. О. Вільшина порадив Задумі більше працювати над прозою, бо саме в прозі найкраще розкривався талант письменника.

У журналі «Промінь» 1923 р. (№ 5- 7) О. Вільшина оприлюдин відгук на збірку дитячої літератури Лесі Українки , яка вийшла в Чернівцях до десятиріччя від дня смерті письменниці. У статті зацентровано увагу на тому, що вчителі повинні поширювати збірку Л. Українки «До української дитини» серед учнів, адже вона є надто цінною.

У 1923 р. критик виступив з відгуком на двотомне видання, яке редагував Б. Лепкий, «Струни»: Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів». Варто зауважити, що Ю. Пентелейчук вважав цінною і звертав увагу на те, що антологію потрібно популяризувати та поширювати для широкого кола читачів.

Серед статей є літературно-критичні нариси присвячені творчому шляхові окремих письменників. «Поет огненного слова» (1922р.,№ 3), яка присвячена Ю.Федьковичу та «Авторці «Через кладку» [О. Кобилянській — М.А.] (в 35-літній ювілей її літературної праці)» (1922р. № 11-12). На жаль, автори цих статей — невідомі.

4.2. Публіцистика

Публіцистика та літературна критика – своєрідні види творчої діяльності, особливі сфери духовної культури суспільства, тісно пов'язані з мистецтвом, наукою, релігією, історією та художньою творчістю.

Водночас це твори, присвячені актуальним проблемам і явищам щоденного суспільного й громадського життя.

І критик, і публіцист при відтворенні актуальних питань суспільного життя зіставляють їх із реальною дійсністю; і критичний, і публіцистичний твір повинен бути фактором естетичного виховання та формування громадської думки; і в критиці, і в публіцистиці явища суспільного життя усвідомлюються й оцінюються з позицій суспільних та естетичних ідеалів.

Думки науковців щодо власне предмета публіцистики різняться, але всі згодні з тим, що вона – явище складне, суперечливе, неконкретне, що публіцистика впливає на суспільну свідомість, формує громадську думку і позицію певної людини.

У 1922-1923 рр. літературне та мистецьке життя Буковини було не надто активним, але попри це приносило свої плоди.

І. Пігуляк у статті "Рух та життя українських студентів на рідній Україні землі" (Промінь, 1922 р., № 3) зазначав, що тодішнє буковинське студентство *"якась на півмертва без енергії маса... Що краще в Бога дні, вештається.... нібито що-небудь робить, кричить, але поза її плечима немає жодної праці..."* [84, с.88].

Буковинське студентство, переважна їх більшість навчалась у Чернівцях, було досить неорганізоване та амбіційне, власне, через що було сформовано велику кількість гуртків та товариств: "Союз", "Запороже", "Новий союз", "Січ" та "Православна Академія".

Найбільш організованими серед них були "Союз" та "Запороже", але цього було не достатньо, їм не вдавалось спровокувати українське буковинське студентство на боротьбу, в середині гуртків були чвари щодо очолювання і з часом

товариство "Союз" взагалі припинило своє існування та розпалось. "Запороже" після цього теж не проіснувало довго, через аналогічну причину: чвари між учасниками.

«Гурток "Союз" на той час здавалось найміцнішим серед усіх товариств. Воно було створене у кінці літа 1921 року. Він складався із двох секцій: літературно-наукової та драматично-співучої. Перша працювала над рядом статей та рефератів, серед яких були "Світогляд Шевченка", "Академічна молодіж та її завдання", "Коцюбинський як артист", "Якою є мораль Винниченка " та ін.» [84, с. 90].

Друга ж секція мала за мету показати українцям вистави відомих діячів, серед яких були комедії І.Франка "Учитель", Квітки-Основ'яненка "Сватання на Гончарівці", "Маланчин вечір".

Товариство "Союз" зробило спробу випустити місячник, але він виходив друком лише 2 рази та мав назву "Промінь".

Товариство "Запороже" основну увагу акцентувало на відчитих та картинах. Також члени об'єднання вели активну боротьбу проти "Союзу".

Принагідно згадано й товариство "Православна Академія", хоч їх діяльність була незначною, але періодично члени товариства проводили концерти з вечорницями. Варто зауважити, що до його складу входили тільки студенти-богослови.

Коли закрились товариства "Союз" та "Новий Союз" відновив свою роботу гурток "Січ". Він періодично друкував статті та відчити.

У 1922 році в Україні було складно з виданням книг та періодики. Але видавнича справа та культурна робота, особливо в Галичині, почала помітно оживати. Саме це пожвавлення описано у рубриці, автор якої невідомий, «З літератури, науки і мистецтва» (Промінь. 1922 р., № 7-8).

Невідомий автор пише, що «видавничий рух можна поділити на три категорії: часописи, красне письменство, науково-популярні видання» [5, с.94].

У Чернівцях виходили такі часописи: тижневик "Робітник", учительський часопис "Каменярі", гумористично-сатиричний "Щипавка", народні часописи "Громада" та "Народний голос".

У Галичині виходили друком такі видання: газети "Український вісник", "Вперед", "Рідний край", тижневики "Український голос", "Основа", "Баківщина", "Робітнича газета", "Господарський часопис", "Нива", "Лікарський вісник", місячники "Поступ", "Світ дитини", "Світло", "Вільна Україна" та ін.

На Прикарпатті виходили часописи "Наука", "Вперед", "Зоря", "Народна школа", "Село", тижневики "Господар", "Правда" та ін.

Окрім проблеми ролі мистецтва, у журналі «Промінь» порушувалася і проблема Голоду 1922-1923 рр. Реакцією на винищення українського народу стали статті «Студентство і голод на Великій Україні» (1922 р. № 7-8) та «На поміч голодуючим» (1922р., № 7 – 8). Їх можна розділити на дві частини:

перша — освітня, друга — суспільно-політична. Автори публіцистичних нарисів — невідомі.

У статтях описано всеукраїнський з'їзд студентства у Празі, щоб порадитись якими способами підняти на вищий щабель українську науку, літературу та рівень знань українців.

Він тривав десять днів (з 25 червня по 5 липня 1922 р.). На ньому були присутніми понад 5 тисяч українських студентів, та велика кількість запрошених студентів з інших країн. На з'їзді було виголошено промови від культурно-освітніх інституцій та товариств.

Гості-делегати цікавилися як проходять освітні реформи в Україні, їм було цікаво як взагалі просувається культура та освіта завдяки студентам. В основному цей з'їзд закінчився успішно, хоча були різні недомовки та різнобічні бачення, але їх вирішувала Галицька делегація. Разом було 84 організації. На з'їзді виступили представники організацій з таких земель: Східна Галичина, представниками якої були "Крайнева студентська рада", "Ліга католицького студентства" та "Союз соціалістичного студентства східної Галичини".

Буковину представляв "Комітет українського студентства Буковини".

Серед емігрантів були представники Німеччини, Чехії, Словаччини, Румунії та Польщі.

Основним висновком на цьому з'їзді стало те, що студентство прагне відновити культурно-визвольний рух на своїх землях. Організаційно-академічну працю студенти проводили у двох основних напрямках: по-перше прагнули закріпити за собою позиції у власних школах та студіях, друге — вони творили українські тексти не лише у своїй країні, а й за кордоном.

Учасники з'їзду звернули свою увагу на одну із важливих проблем в Україні, а саме — голод. Було ухвалено звернення до українського студентства з закликом брати активну участь у спробах організації допомогової акції на користь України.

На з'їзді українських студентів закликали брати участь у всіх організаційних проектах які стосуються голодуючої України. Молоддю було ухвалено два шляхи вирішення проблеми: громадянський та студентський.

Перший шлях передбачає, що українські студенти на своїй території будуть проявляти максимум активності в організаційному та ініціативному напрямках. Студенти в еміграції повинні морально підтримувати тих, хто залишився у рідному краї.

Щодо другого шляху, то студенти у своєму внутрішньому житті повинні керуватися принципами толерації проти всіх політичних та ідеологічних напрямків, дотримуватись правдивого демократизму усередині ідеологічних організацій.

У Чернівцях найбільш активну діяльність розвинуло музичне товариство під назвою "Буковинський кобзар". 3 липня відбувся його концерт. Окрім простих співаків-українців, брали участь знатні особи. Програма концерту складалася лише з вокальних композицій, а й інструментальних.

При українському товаристві "Буковинський кобзар" існувала драматична секція.

Окрім реакції на суспільно-політичні події Буковини віднаходимо у «Промені» (1922р. № 11-12) статтю І. Анниченка «Стремління українського селянства до просвіти в Східній Галичині, а в нас на Буковині».

У цій статті публіцист пише, що урядові репресії усе посилювались, але український народ був незламний і тому він зрозумів, що потрібно закінчувати з таким режимом і відроджувати власну націю. Почалось масове саботування. Партизани почали підкидати бомби в урядові будинки, палити польські фільварки. Це все призвело до виборів. Хоча вони були не досить чесними але американська агітація та українська завзятість призвела до того, що до сейму не увійшла ні одна польська партія.

Видавництво "Діло" було призупинено та усіх учасників було арештовано. Польські суди засуджували українців на страту.

Спершу кожен із учасників видавничого дому «Діло» дав можливість читачеві ознайомитись із власною творчістю, згодом, об'єднавшись, вони утворили літературно-мистецьке товариство «Музагет» та видали «Літературно-критичний Альманах». Невдовзі, між учасниками гурту виникали суперечки, через це деякі письменники покинули товариство та утворили інші гуртки: «Гречкосій», «Флямінго» та «Боротьба». Згодом, члени цих гуртків, все ж вирішили об'єднатись у одну загальномистецьку групу, задля того, аби спільними зусиллями вести творчу роботу. Результатом їх об'єднання став «Мистецький Цех».

Паралельно був створений інтернаціональний гурток «Київська професійна спілка мистців слова», в яку входили українці.

Цей час став визначним для української літературної ниви.

Члени товариства «Музагет» випустили свій літературно-мистецький місячник. Товариство «Боротьба» випустило тижневик «Мистецтво». Для розвитку сучасної української літератури був прекрасний період, вона могла набути неабиякого розквіту, але цьому завадили політичні події, а саме денікінська навала. Денікінці в першу чергу спрямували свою лютість на культурну спадщину України. Вони переслідували, розшукували, садили в тюрми молодих українських поетів, декого навіть розстрілювали (Гната Михайличенка та Василя Чумака).

До товариства «Боротьба» належали Я. Савченко, Д. Загул, М. Терещенко, В. Кобилянський, М. Жук, В. Ярошенко І. Майдан та ін. *«Естетичну платформу виклав Ю. Іванів-Меженко у програмній статті «Творчість індивідуума і колектив» («Музагет», 1918), у якій стверджував самоцінність мистецтва і творчої особистості: «Творчий індивідуум тільки тоді може творити, коли визнає себе вищою істотою над загалом» і не підлягає колективові, хоча й відчуває з ним свою національну спорідненість. Це типово символістська концепція мистецтва»* [1, с.269].

Настільки це були сміливі судження, що більшовицька влада закрила друкарню, в якій опубліковано альманах, а музагетівці мало не потрапили у в'язницю. В «Музагеті», окрім творів символістів, оприлюднено було статті Ю. Меженка про «Сонячні кларнети» П. Тичини та М. Бурачека про образотворче мистецтво, Л. Курбаса про новітню німецьку драму.

Кругозір публіцистів «Променя» (1922-1923 рр.) охоплював не лише події, що відбувалися в Україні, а й зміни світового масштабу. Саме такою є стаття невідомого автора «Мак'явеллі і Мак'явеллізм» (Промінь. 1923. № 2). Публіцист подає короткі відомості про Мак'явеллі та основні засади його політичної філософії.

Нікколо ді Бернардо дей Мак'явеллі — державний секретар Флоренції, політичний діяч, мислитель, гуманіст, поет і драматург епохи Ренесансу. Його часто називають батьком сучасної політичної філософії та політології.

Термін макіавеллізм часто вживають для засудження безпринципної політики на зразок тої, що Макіавеллі рекомендував у своїй праці «Державець». Макіавеллі описав аморальну поведінку: нечесність й вбивство невинних, як нормальну й ефективну в політиці.

Сумнозвісна знаменитість книги витікає з твердження, що вона дає поради тиранам, щоб допомогти їм утримати владу.

Термін макіавеллізм асоціюється з політичними махінаціями, підступом і реальною політикою. З іншого боку, багато коментаторів, як Барух Спіноза, Жан-

Жак Руссо та Дені Дідро, стверджували, що Макіавеллі був радше республіканцем навіть тоді, коли писав «Державця», і його твори дали натхнення демократичній політичній філософії епохи Просвітництва. Менш відома праця «Роздуми про Лівію», як вважається, проклала дорогу сучасному республіканізму.

Попри те, що у часописі гідно репрезентовані зразки жіночої прози віднаходимо статтю О. Кантеміра «Антифемінізм у світлі гострого розуму й культури» (1922, № 7-8). Лише назва викликає обурення. Стаття переповнена жінконенависними, антифеміністичними закликами.

Висновки до розділу 4

У журналі «Промінь» (1922-1923 рр.) надруковано близько 10 публіцистичних та літературно-критичних текстів, серед яких публіцистичні переважають.

Впродовж 1922-1923 рр., у часописі активно друкували публіцистичні та літературно-критичні матеріали І. Пігуляк, О. Кантемір, О. Вільшина та І. Анниченко.

Тематика та проблематика надрукованих текстів розмаїта.

Серед публіцистики, окрім реакцій на суспільно-політичні події Буковини, знаходимо відгомони на події у Східній Галичині та Наддніпрянщині.

Багато публіцистичних статей не мають автора. Припускаємо, що це зумовлено страхом. Адже друкувати свої думки про відродження української нації під час влади Королівської Румунії було небезпечно.

Серед літературно-критичних матеріалів віднаходимо рецензії О. Вільшини на збірку М. Марфієвича «Між верхами», оповідання О. Задуми «Мати» та відгук на збірку Л. Українки «До української дитини».

ВИСНОВКИ

Чернівецький місячний журнал «Промінь» (1922-1923 рр.) — один із найпомітніших періодичних часописів не лише на теренах буковинського міжвоєнного часу, а й у масштабі 20-х років минулого століття. Це був перший літературно-критичний, літературно-художній журнал у краї, який репрезентував на своїх шпальтах твори письменників зі всіх українських земель та з-за кордону.

Важливо, що редакція «Променя» не нехтувала літературними традиціями Буковини, а прокладала місточок від творів Ю. Федьковича до О. Кобилянської, Д. Макогона, до учасників літературного процесу, які з'явилися на початку 20-х років — О. Вільшина, К. Ластівка, М. Марфієвич та ін.

«Промінь» відбив на своїх сторінках найактуальніші теми із життя українського народу після Першої світової війни. Насамперед виділяємо такі теми:

- трагедія людини в умовах війни;
- життя буковинців після війни;
- утвердження стійкої громадянської позиції та національної самосвідомості.

Щодо жанрової палітри, то серед поетичних творів переважали ліричні вірші. Найактивніше редакція публікувала поезії О. Вільшини, Д. Геродота, К. Ластівки, М. Марфієвича та ін.

Серед жанрів прози у «Промені» домінували малі жанри — новела, оповідання, зрідка повість. Усього надруковано близько 15 прозових творів. Серед повістей виявлено лише дві — О. Задуми «Марія Конопенко» та І. Гаврилюка «Наболілі душі», друк яких було зупинено разом із припиненням виходу у світ журналу.

Щодо малих жанрів, то їх авторами виступали К. Ластівка, Ю. Мандрик, І. Пігуляк, К. Поліщук. На сторінках журналу репрезентовано зразки жіночої прози, авторками яких були С. Никорович О. Дучимінська та Г. Орлівна.

Щодо критичних та публіцистичних виступів у журналі, то їхніми авторами часто були ті ж письменники — О. Вільшина, К. Лаврінович. Редакційні та публіцистичні статті друкувалися, як правило без підпису автора.

Вважаємо, що професійні критики зі шпальт журналу майже не виступали, тому й рівень літературно-критичних матеріалів не завжди можна вважати високим.

Із проаналізованого матеріалу можна зробити такі висновки:

1) титанічна праця редакторів, видавців та письменників не є гідно оціненою;
2) багато молодих талантів(таких, як згаданий вже О. Вільшина та М. Марфієвич) дебютувало у журналі «Промінь»;

3) редактор журналу Іван Пігуляк співпрацював з багатьма відомими письменниками та громадськими діячами (Павло Тичина, Дмитро Загул , Остап Вільшина, Марійка Підгірянка, Микола Марфієвич, Панас Зірка, Корнило Ластівка, Клим Поліщук, Василь Лімниченко, Тарас Правдолюб, Юрій Дараган, Іван Звенигородський, Антін Павлюк, Лавро Миронюк, Дмитро Геродот, Дмитро Макагон, Олександр Мох та ін.).

4) у журналі вміщені не тільки художні тексти, а й літературно- критичні матеріали, новини та рекламні тексти. Наприклад: реклама адвоката Дутчака Василя, вміщена у №2 за 1923 р.

Отже, у кваліфікаційній роботі виконано наступне:

1. виявлено, систематизовано та проаналізовано поезію, прозу, літературно-критичні й публіцистичні матеріали на сторінках журналу;
2. розглянуто відомості про авторів поезій прозових творів, літературно-критичних та публіцистичних матеріалів.
3. частково відновлено історію виходу журналу «Промінь» (1922-1923 рр.) у світ;
4. встановлено хто з дослідників використовував у своїх працях матеріали «Променя» (1922 – 1923 рр.);

5. оцінено внесок письменників та редакторів журналу в процес розвитку української літератури.

Отже, журнал «Промінь» приховує в собі ще багато недослідженого і потребує негайного опрацювання задля того, щоб тексти, надруковані в журналі, стали відомими не лише на Буковині, а й у всій Україні.

Багато білих плям залишається нерозкритими, адже не всі номери часопису нам доступні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анниченко І. Стремління українського селянства до просвіти в Східній Галичині, а в нас на Буковині // Промінь. Річник І. 1922. №. 11-12. С. 267-272.
2. Антофійчук В. І, Мельничук Б. І. Никорович Сидонія Іллівна // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. Т. 23. URL: <https://esu.com.ua/article-7404>
3. Байда-Горленко. На прогульці [Нарис з давнього минулого] // Промінь. № 1. 1923. С. 21-24.
4. Байда-Горленко. На прогульці (продовження і кінець) // Промінь. 1923. №. 2. С. 51-57.
5. [Б. а.] З літератури науки і мистецтва [рубрика] // Промінь. № 7, 8. 1922. С. 213-214.
6. [Б. а.] Завдання теперішньої нашої молоді // Промінь. № 3. 1922. С. 80-82.
7. [Б. а.] Мак'явеллі і Мак'явеллізм // Промінь. 1923. №. 2. С. 61- 62.
8. [Б. а.] На поміч голодуючим // Промінь. № 7, 8. 1922. С. 216-218.
9. [Б. а.] Поет огненого слова [редакційна стаття] // Промінь. № 3. 1922. С. 65-71.
10. [Б. а.] Студентство і голод на Великій Україні // Промінь. № 7-8. 1922. С. 212-213.
11. [Б. а.] Чи можлива серед українського студентства на Буковині спільна праця, спільна студентська організація // Промінь. № 3. 1922. С. 77-79.
12. Богайчук М. А. Література і мистецтво Буковини в іменах : словник-довідник. Чернівці: Букрек, 2005. 216 с.
13. Богайчук М. Ластівка Корнило Остапович // Література і мистецтво Буковини в іменах. Чернівці: Букрек, 2005. С. 151-152.

14. Боронь О. Марфієвич Микола Іванович // Шевченківська енциклопедія. Т.4: М—Па : у 6 т. / Гол. ред. М. Г. Жулинський. Київ : Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2013. С. 100.
15. Буковина: її минуле і сучасне Буковина. Її минуле і сучасне / За ред. Д. Квітковського, Т. Бриндзана, А. Жуковського. Париж – Філядельфія – Дітройт: «Зелена Буковина», 1956. С. 965.
16. В. П. П. Авторці через кладку [О. Кобилянській] (в 35- літній ювілей її літературній праці) // Промінь. Річник І. 1922. №. 11-12. С. 265-267.
17. Вільшина О. Баядера (переспів) // Промінь. 1923. №5. С. 127-129.
18. Вільшина О. Відгук на антологію української поезії «Струни»// Промінь. 1923. № 5-7. С. 143.
19. Вільшина О. Над колискою // Промінь. 1923. №3-4. С. 93.
20. Вільшина О. Ой чого ж ви засмутились?.. // Промінь. 1923. №2. С. 36.
21. Вільшина О. Пісня орача (За Мораксом) // Промінь. 1923. №1. С. 1.
22. Вільшина О. Поет (переспів) // Промінь. 1923. №2. С. 47.
23. Вільшина О. Рецензія на збірку віршів М. Марфієвича «Між верхами» // Промінь. № 1. 1923. С. 32.
24. Вільшина О. Рецензія на збірку Л. Українки «До української дитини»// Промінь. 1923. Номер 5-7. С. 142-143.
25. Вільшина О. Рецензія на оповідання О. Задуми [І. Бордейного] «Мати»// Промінь. 1923. Номер 2. С. 63.
26. Вільшина О. Смерека. (В незабудь М. Підгірянці) // Промінь. 1922. № 9-10. С. 228.
27. В-чук О. Чорні фалі // Промінь. 1923. №2. С. 40.
28. Гаврилюк І. Наболілі душі І ч. [Присвята: присвячую моїй дружині з глибоким почуттям] // Промінь. № 1. 1923. С. 8-11.
29. Гаврилюк І. Наболілі душі II, III ч. // Промінь. 1923. №. 2. С. 36-43.
30. Гаврилюк І. Наболілі душі IV - VIII. ч. // Промінь. 1923. №. 5-7. С. 119-127.
31. Геродот Д. Май // Промінь. 1923. №5. С. 8.
32. Геродот Д. Не корися журбі // Промінь. 1923. №5. С. 131.

33. Геродот Д. Струмочок ніжного життя // Промінь. 1923. №2. С. 40.
34. Глобин О. Мох Олександр // Енциклопедія Українознавства: Словник. частина / Голов. ред. В. Кубійович. Перевидання в Україні. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, 1996. Т. 5. 1655 с.
35. Гнідий С. Прощення // Промінь. № 7-8. 1922. С. 201-202.
36. Губар О., Дігтяр С., Романець О., Чернець Л. Літературна Буковина. К.: Дніпро, 1966. С. 25-27.
37. Гусар Ю. С. Його любов – «Країна синіх гір» // Чернівці. 2010. 2 вересня. № 36. С. 15.
38. Дараган Ю. Поезії // Промінь. 1923. №3-4. С. 91.
39. Джуран В. Веренчанська тріада імен... // Буковинське віче. 2017. 25 травня. № 18. С. 4.
40. Дучимінська О. А. Warum I, III-VI ч. // Промінь. Річник I. 1922. №. 11-12. С. 259-264.
41. Задума О. [Бордейний І.]. Марія Кононенко // Промінь. № 1. 1923. С. 89-90.
42. Задума О. Марія Кононенко (продовження) // Промінь. 1923. №. 2. С. 91-97.
43. Задума О. Марія Кононенко (продовження і кінець) // Промінь. 1923. №. 5-7. С. 132-137.
44. Звенигородський І. Під вечір // Промінь. 1923. №3. С. 93.
45. Зірка П. [Шевчукевич О.]. Так мило так любо кругом // Промінь. 1922. №1. С. 28.
46. Іванюк. М. Літературно-мистецька Вижниччина. Вижниця, 1998. Ч. 3. С. 11-12.
47. Кантемір О. Антифемінізм у світлі критики чистого розуму і культури // Промінь. № 7-8. 1922. С. 206-208.
48. Костик В. Штрихи до творчої біографії Корнила Ластівки нововіднайдених літературознавчих розвідок // Буковинський журнал. 2005. № 1. С. 145-147.
49. Кость С. А. Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика. Книга перша) // Львів, 2008. 268 с.

50. Купченко В. На ниві // Промінь. 1923. №5. С. 143.
51. Лаврінович К. Мистецтво поза дротами // Промінь. 1923. №. 2. С. 58-51.
52. Лаврінович К. Ювілей Станислава Пшибишевського [журналістична замітка] // Промінь. № 1. 1923. С. 28-30.
53. Ластівка К. «Зорі» - лірична казка (кінець) // Промінь. № 7, 8. 1922. С. 192 - 200.
54. Ластівка К. Війна. I-II ч. // Промінь. 1923. №. 2. С. 36-37.
55. Ластівка К. Війна. III ч. // Промінь. 1923. №. 5-7. С. 114 -115.
56. Ластівка К. І я зажив серед пустині // Промінь. 1923. №5. С. 116.
57. Ластівка К. Кохання // Промінь. 1922. №11. С. 259.
58. Ластівка К. На блідім листку берези // Промінь. 1922. №3. С. 80.
59. Ластівка К. Плач Єремії. // Промінь. 1923. №3-4. С. 78–81.
60. Ластівка К. Шал // Промінь. 1922. №11. С. 259
61. Левицький В. «Слово видатній дочці української землі» // Відродження. 2013. 3 жовтня. № 40. С. 4.
62. Левицький В. Марійка Підгірянка і Буковина // Буковинський журнал. 2021. №4. С.174-182.
63. Лімниченко В. Топільник // Промінь. 1923. №2. С. 62.
64. Лімниченко В. Як живицею запахне // Промінь. 1923. №1. С. 14.
65. Макогон Д. В тяжку годину// Промінь. 1923. №5. С. 132.
66. Мандрик Ю. «Розлука щирості» (Із циклю «Війна») // Промінь. № 3. 1922 С. 84.
67. Мандрик Ю. Могили (Із циклю «Війна») // Промінь. № 3. 1922. С. 83-84.
68. Мандрик Ю. Злиняють цвіти.. (Із циклю «Війна») // Промінь. № 7-8. 1922. С. 202.
69. Марфієвич М. Галата // Промінь. 1922. №7. С. 201.
70. Марфієвич М. Квіти // Промінь. 1922. №1. С. 21-22.
71. Марфієвич М. Могила німа і студена // Промінь. 1922. №3. С. 90.
72. Мельничук Б. Назавше двадцятип`ятилітній // Остап Вільшина. Я – син вільного роду. Чернівці: Букрек, 2006. С. 5-16.

73. Мельничук Б. Ще один знак пам'яті // Буковина. 2019. 7 червня. № 23. С. 4.
74. Мельничук Б. І., Юрійчук М. І. Письменники Буковини другої половини XIX – першої половини XX ст.: Хрестоматія / За ред. Б.І. Мельничука, М.І. Юрійчука. Чернівці: Прут, 2001. Ч. 1. 800 с.
75. Миронюк Л. Поезії // Промінь. 1923. №5. С. 131.
76. Муравель. Пора // Промінь. 1923. №1. С. 13.
77. Олесенко. На провесні // Промінь. 1923. №5. С. 119.
78. Орлівна Г. Перемога // Промінь. № 1. 1923. С. 19-21.
79. Павлюк А. З циклю «Отави» // Промінь. 1923. №5. С. 8.
80. Падолист А. В казці сну // Промінь. 1923. №. 5-7. С. 115.
81. Падолист А. З циклю «На чужині». І, ІІ ч. // Промінь. № 1. 1923. С. 12-13.
82. Петрійчук О. Конвалія // Промінь. № 1. 1923. С. 28.
83. Петрійчук О. Хвала творцеві сил (Івасеві І.), що мучиться в тюрмі, присвячую // Промінь. № 7-8. 1922. С. 192.
84. Пігуляк І. Рух та життя українських студентів на рідній землі // Промінь. №3. 1922. С. 86-92.
85. Підгірянкa М. Зима в Карпатах // Промінь. 1923. №3-4. С. 6.
86. Підгірянкa М. Так. Я буду плакати із болю // Промінь. 1922. №1. С. 9-10.
87. Погребенник Ф. П. Ластівка К. // Українська літературна енциклопедія: У 5 т. К., 1995. Т. 3. С. 134.
88. Поліщук К. Виждані жнива // Промінь. 1923. №3-4. С. 73.
89. Поліщук К. Галицька легенда // Промінь. 1923. №1. С. 1.
90. Поліщук К. Казка Палацу ІV ч. (з буковинської бувальщини) // Промінь. 1923. №. 5-7. С. 116-119.
91. Поліщук К. Поезії // Промінь. 1923. №2. С. 38.
92. Поліщук К. Поезії // Промінь. 1923. №3-4. С. 6.
93. Поліщук К. За гріхи прадідів (Волинська легенда) // Промінь. 1923. № 1. С. 2-8.
94. Правдолюб Т. На могилі // Промінь. 1923. №3-4. С. 82.

95. Романець О. Великий Жовтень і літературне життя Буковини// Цвіт культури розвивається. Чернівці. 1961. С. 19-20.
96. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини (1918–1940рр.). Львів: Фенікс. 1996. 196 с.
97. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870-1940 рр.). Львів: Фенікс. 2000. 588 с.
98. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.) : іст.-бібліогр. дослідж. Львів : Фенікс. 1999. 428 с.
99. Сидоренко Н. [Бордейний Іван] // Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 3. URL: <https://esu.com.ua/article-37038>
100. Тодорюк С. Любіть кохайте Україну, як свій найкращий ідеал [Текст]: [Минуло 125 років від дня народження; дня смерті (14 жовтня) Дмитра Макогона] // Буковинський журнал. 2006. № 4. С.104 – 111.
101. Харов'юк Д. Кислий хліб: образок // Промінь. № 3. 1922. С. 85-87.
102. Харов'юк Д. Уроки // Промінь. № 1. 1923. С. 24-28.
103. Штефюк Г. Мандрівна зірка Іспасу // Буковина. 2013. 22 березня. № 22. С. 4.